

MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA EFECTUADA ALS CARRERS
SOTSTINENT NAVARRO, 1-23 / PLAÇA DE L'ÀNGEL, 5 /
PARE GALLIFA, 1-3 / MERCADERS, 14-18 / ARC DE
SANT SILVESTRE, 1-5 / COLOMINES, 2-8

BARCELONA (BARCELONÈS)

Codi MHCB: 163/04

Dates de la intervenció arqueològica:

30 de juny al 30 de juliol de 2004

11 d'agost al 3 de setembre de 2004

Jordi Ramos i Ruiz

Desembre de 2006

ÍNDEX

1. Fitxa tècnica.....	3
2. Situació del jaciment.....	4
3. Notícies històriques i intervencions anteriors.....	6
4. Motivacions i objectius de la intervenció.....	22
5. Metodologia.....	23
6. Descripció dels treballs realitzats.....	25
7. Conclusions.....	34
8. Bibliografia.....	37
ANNEXES.....	43
Annex 1: Repertori estratigràfic.....	44
Annex 2: Inventari del material arqueològic.....	67
Annex 3: Dibuix del material arqueològic.....	68
Annex 4: Documentació fotogràfica.....	69
Annex 5: Documentació planimètrica.....	81

1. FITXA TÈCNICA

NOM DEL JACIMENT	Carrers Sotstinent Navarro, 1-23 / Plaça de l'Àngel, 5 / Pare Gallifa, 1-3 / Mercaders, 14-18 / Arc de Sant Silvestre, 1-5 / Colomines, 2-8
UBICACIÓ	Ciutat Vella Barcelona
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 431350 m ; Y: 4582005 m ; Z: 8,36 m snm. UTM de la cruïlla de la Via Laietana amb el c/ Pare Gallifa
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre. Control i excavació
DATES DE LA INTERVENCIÓ I PERMÍS DE DESMUNTATGE DE LES ESTRUCTURES	30 de juny al 30 de juliol de 2004 11 d'agost al 3 de setembre de 2004 Eliminació parcial de les estructures localitzades: 20 de juliol de 2004
PROMOTOR	FECSA ENDESA
UBICACIÓ DEL MATERIAL	Museu d'Història de la Ciutat
RESULTATS ARQUEOLÒGICS DE LA INTERVENCIÓ	Al carrer Sotstinent Navarro núm. 11-13: Paviment de llambordes de pedra calcària (finals segle XX) i un tram de mur (segles XIX-XX). Al carrer de l'Arc de Sant Silvestre: Trams d'una claveguera dels segles XVIII-XIX i dos murs formant un angle que podrien correspondre a un dipòsit (segle XVI-XVII)
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Jordi Ramos i Ruiz Tècnic arqueòleg: Albert Velasco i Artigues
PLANIMETRIA	Fig. 1. Localització geogràfica Fig. 2. Planta general dels sectors de la intervenció arqueològica Fig. 3. Situació del sector 3000. Planta de les estructures arqueològiques Fig. 4. Planta de les restes arqueològiques al núm. 11-13 del carrer Sotstinent Navarro Fig. 5. Secció de la rasa 3000 al tram del carrer Sotstinent Navarro núm. 11-13 Fig. 6. Planta de les restes arqueològiques al carrer de l'Arc de Sant Silvestre

2. SITUACIÓ DEL JACIMENT

El seguiment arqueològic que s'ha efectuat, i del qual presentem la memòria, s'ha portat a terme al nucli antic de Barcelona, en un indret amb terrenys quaternaris, en el districte de Ciutat Vella.

El terme municipal de Barcelona s'estén bàsicament sobre una superfície gairebé plana (el Pla de Barcelona). El Pla limita pel sud-est amb el mar i pel nord-oest amb una barrera muntanyosa, la Serralada Litoral, que el separa de la veïna depressió del Vallès, mentre que s'expandeix cap al nord-est i el sud-oest fins als límits naturals que marquen les artèries fluvials del Besòs i del Llobregat. Les coordenades entre les quals s'estén són 2°7' a 2°11' de longitud est de Greenwich i 41°22' a 41°27' de latitud nord.¹

La funció de capital de Barcelona ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica del Pla, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció nord - sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs - Congost - Ter); accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell, el primer, i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon².

En aquesta plana, quasi completament urbanitzada avui, es destaquen unes zones clarament distingibles³:

a) El nucli antic, que restà clos fins a la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Proper a la mar, està dominat pel sud pel gran promontori de Montjuïc, que s'aixeca suaument sobre el Pla i cau bruscamment sobre la mar, facilitant així la defensa del litoral. En aquesta zona hi podem diferenciar tres àrees:

- un nucli central, damunt el Mont Tàber, que correspon a la primitiva ciutat romana.

¹ SANZ, 1988, pàg. 19 i 21.

² AA. VV., 1982, pàg. 68.

³ AA. VV., 1982, pàg. 68.

- al voltant d'aquest nucli central trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval i que s'inclogueren dins el perímetre de les muralles aixecades els segles XIII-XIV. Algunes d'aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen: del Pi, de Santa Anna, de la Mercè, de Sant Cugat, de Sant Pere o de Santa Maria del Mar (recordem que el seguiment arqueològic de la present memòria s'ha realitzat en aquest últim barri, també anomenat de la Ribera).
 - els darrers sectors del nucli antic de la ciutat, és a dir, la Rambla i el Raval, començaren a ser urbanitzats quan quedaren inclosos dins del tercer recinte fortificat, que es bastí durant la segona meitat del segle XIV i la primera del XV.
- b) Una sèrie de petits nuclis de poblament més densos, antics pobles forans creats a l'entorn de la ciutat, sense possibilitat d'aproximar-se a la Barcelona emmurallada per evidents raons estratègiques. No fou fins a darreries del segle XIX i principis del XX, una vegada enderrocades les muralles, que anaren essent annexionats a la ciutat.
- c) Una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX (l'Eixample del pla Cerdà), quan caigueren les muralles medievals que encotillaven el creixement urbanístic de la ciutat. L'Eixample va representar la unió entre la Barcelona vella i els municipis del Pla (que, com ja hem dit, acabarien formant part de la ciutat a partir de la fi del segle), i permeté alhora el creixement demogràfic i urbanístic modern, ultrapassat els darrers decennis per un creixement sovint caòtic i incontrolat que ha arribat, amb caràcter marcadament suburbial, als racons més extrems de la plana i ha amenaçat tota la muntanya.

3. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIIONS ANTERIORS

Notícies històriques

L'indret on s'ha dut a terme la present intervenció està a tocar amb la muralla romana de l'espai ocupat per l'antiga *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, la qual fou fundada pocs anys abans de la nostra era sobre el mont Tàber. Les notícies històriques exposades estant relacionades amb la intervenció del carrer Sotstinent Navarro i Plaça de l'Àngel.

Concretament, la intervenció s'ha realitzat al sud-est de la ciutat romana, en una àrea relativament pròxima tant al fòrum cívic com al *vallum* o muralla, que aproximadament transcorria pels carrers actuals següents: Plaça Nova, avinguda de la Catedral, carrer Tapineria, places Ramon Berenguer el Gran i de l'Àngel, carrer del Sotstinent Navarro, plaça Traginers, carrers Correu Vell, del Regomir, d'en Gignàs, d'Avinyó, dels Banyes Nous i de la Palla⁴. Els límits físics de la ciutat, doncs, formaven un octàgon allargat, derivat de la planta rectangular dels campaments militars romans, però amb els angles retallats, ja que fou necessari adaptar-se a la topografia del terreny. Pel costat de mar, no gaire lluny d'on s'ha efectuat el seguiment arqueològic que presentem, el polígon era modificat per la presència d'un cos quadrangular o *castellum* d'ús indeterminat i datació difícil de concretar.⁵

El traçat en retícula regular dels carrers de la ciutat ha estat demostrat arqueològicament, i, en molts casos, ha perdurat amb lleugeres modificacions al llarg dels anys. En aquest sentit, cal destacar per la seva importància els eixos formats pels carrers del Bisbe—de la Ciutat i Llibreteria—del Call, que corresponen al *decumanus* i el *cardo* principals, respectivament, els quals menaven a les quatre portes de la ciutat⁶: al nord-est (Plaça Nova), la Decumana; al sud-est (Regomir), la Pretoriana; al nord-est (Llibreteria, plaça de l'Àngel), Porta Principalis Sinistra; i al sud-oest (Call), Porta Principalis Dextra.⁷

⁴ Recordem, en aquest sentit, que el perímetre de la muralla augustal es manté en la muralla baiximperial (PUIG, 1999, pàg. 85).

⁵ PUIG, 1999, pàg. 85.

⁶ PUIG, 1999, pàg. 84-85.

⁷ GRANADOS, 1976, pàg. 158.

Durant molts segles, la ciutat va viure reclosa dins el perímetre delimitat per la muralla romana. Ara bé, aquesta passà de ser un bé col·lectiu a ser-ne un de privat, ja que la seva defensa quedà assignada, en els seus diversos trams, a cada un dels senyors civils i eclesiàstics que dominaven la ciutat. D'aquesta manera, durant l'alta edat mitjana, els quatre portals de la muralla (que havien estat reforçats i convertits en castells arran de les lluites entre francs i musulmans) quedaren reservats al comte, al vescomte i al Capítol de la Catedral.⁸

A partir de la darreria del segle X, i, sobretot, durant els segles XI i XII, es va produir un creixement demogràfic fruit de diversos processos, que comportà l'aparició de *vilanoves* al voltant de la ciutat romana, la qual, tot i la nova situació, conservà les funcions de centre polític, religiós i simbòlic.⁹

Paral·lelament a l'eclosió dels nous nuclis, a l'interior del recinte emmurallat es produïren importants canvis, especialment al darrer terç del segle XI i als inicis del XII: d'una banda, hi hagué un fenomen de densificació (s'ompliren molts buits, fins aleshores encara abundants) i, de l'altra, es referen els edificis, molts dels quals eren autèntics casalots construïts precipitadament després del saqueig d'Almanson al segle X. Durant tot aquest procés, la muralla continuà essent un element fonamental, ja que la majoria de les cases ben valorades del recinte, i no únicament les de les màximes autoritats, incloïen part de la muralla i, sobretot, torres (que sovint adoptaven el nom de qui les ocupava).¹⁰ En aquesta línia, l'any 1134, l'orde militar dels templers passà a ser propietària de les anomenades "cases d'en Gallifa", unes cases amb torres i murs de la muralla romana, prop del Castell del Regomir (antiga Porta Pretoriana). Aquests edificis ocupaven aproximadament l'illa de cases que en l'actualitat formen els carrers d'Ataülf, de Palau, dels Templers i de la Comtessa de Sobradiel, zona on es construiria un palau urbà fortificat: la seu de la Comanda del Temple de Barcelona.¹¹

⁸ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 11.

⁹ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 11-14, fig. 4-5.

¹⁰ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 13.

¹¹ FUGUET, 1982, pàg. 233-234. Si bé Albert Garcia i Manuel Guàrdia afirmen que els templers adquiriren, l'any 1132, el Castell del Regomir i gran part de la muralla fins al Castell Nou (a l'antiga Porta Principalis Dextra) (GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 13, fig. 5), sembla que l'any

L'important augment de la població a la ciutat i els seus voltants, provocà, d'una banda, la unió progressiva de les diverses *vilanoves* i, de l'altra, la difuminació dels límits entre el nucli d'origen romà i el teixit urbà que s'havia anat formant al seu exterior. De fet, els murs romans havien perdut tot valor defensiu i s'havien convertit en un obstacle que impedia la connexió entre la ciutat i el suburbi. En conseqüència, els templers, que, com s'ha dit més amunt, des del segle XII dominaven una gran extensió dins el nucli d'origen romà, l'any 1253 obriren vies a través de les muralles i connectaren per diversos punts el recinte romà amb els barris que s'anaven consolidant fora muralles. Un dels punts de nova obertura fou la baixada que posteriorment s'anomenà de Sant Miquel, molt pròxima a l'església de Sant Miquel, que havia estat construïda a la darreria del segle X sobre les antigues termes romanes.¹²

L'aparició de les diverses *vilanoves* al voltant de la ciutat va generar la necessitat de protegir-les dins d'un recinte fortificat, la construcció del qual es va iniciar durant la segona meitat del segle XIII. El perímetre de la nova muralla, si prenem com a referència el traçat urbà actual, aproximadament pujava Rambla amunt, girava a la plaça de Catalunya en direcció a la plaça d'Urquinaona, continuava fins al passeig de Sant Joan pel carrer de Trafalgar i, des d'aquí, baixava fins al parc de la Ciutadella.¹³

Al segle XIV, en dissoldre's l'orde del Temple per butlla de Joan XXII (1317), l'antiga residència i capella que tenien a Barcelona van passar a l'orde de l'Hospital o de Sant Joan de Jerusalem, i d'aquest al bisbe de Vic (abans de

1134 fou la data més antiga en què els templers tingueren possessions a Barcelona (a més de Fuguet, d'altres autors indiquen explícitament el mateix –AINAUD, GUDIOL i VERRIÉ, 1947, pàg. 32– o de manera implícita – AA. VV. 1969-1980, vol. 11, pàg. 204-205, entrada “Palau Reial Menor”; CARRERAS, [1916], pàg. 256–). Pel que fa a la propietat templera del Castell del Regomir, val a dir que també és defensada per Alexandre Cirici, que, a més a més, identifica indistintament el Palau Reial Menor, que, com veurem més endavant, ocupà l'àrea on hi havia la residència dels templers a Barcelona, amb el Castell Nou i el Castell del Regomir (en parlar del Palau Reial Menor, afirma que era “anomenat també Castell Nou o Palau de la Reina. Ja antigament existia la fortalesa, annexa a la porta romana. L'any 1334 pertangué als Templers (...)”; CIRICI, 1971, pàg. 272). Cal dir, en aquest sentit, que ni Francesch Carreras ni Esperança Piquer no fan referència als templers en parlar de la història del Castell del Regomir (CARRERAS, [1916], pàg. 302; PIQUER, 1982, pàg. 59).

¹² GRANADOS, 1982, pàg. 146; GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 16-17, fig. 5.

¹³ CUBELES i PUIG, 2005, pàg. 58.

1328).¹⁴ El 1370, foren adquirides pel rei Pere el Cerimoniós per a la seva tercera esposa, la reina Elionor de Sicília, per tal que formessin part del Palau Reial Menor. Aquest havia estat iniciat el 1357 a partir dels terrenys que havien pertangut a un convent de monges dominicanes entre 1353 i 1357; l'àmbit s'aniria ampliant, fins el 1374, amb compres successives de diverses cases i terrenys.¹⁵ La reina Elionor fou la propietària de l'edifici, que fou dit per això Palau de la Comtessa o de la Reina, i l'habilità com a residència reial privada (el Palau Reial Major estigué destinat a actes oficials). Elionor, en morir el 1375, llegà el Palau al seu marit Pere III, que hi expirà l'any 1387. Martí l'Humà el va deixar en testament (1410) a la seva segona esposa, Margarida de Prades, que hi residí; per aquesta raó, l'immoble prengué el nom aleshores de Palau de la reina Margarida. L'estat precari de l'economia d'aquesta va obligar-la a empenyorar l'edifici i, com a conseqüència, es va veure obligada a deixar d'usar-lo el 1419. A partir de 1435, Galceran de Requesens i de Santacoloma, alt funcionari reial, passà a residir al Palau Reial Menor i hi inicià millores, que continuaren mentre els Requesens hi habitaren. Joan II, poc després d'esdevenir rei (1458), féu donació definitiva del Palau a Galceran de Requesens. De l'època en què aquest fou governador, l'edifici prengué el nom de Palau del Governador.¹⁶

Al segle XVIII, el Palau inicià un període de decadència que acabà amb el seu enderrocament durant el segle XIX, ordenat per la Comtessa de Sobradiel, descendent dels Requesens¹⁷. L'espai fou parcel·lat en nous carrers i cases, donant origen al barri de Palau actual.

¹⁴ AA. VV. 1969-1980, vol. 11, pàg. 204-205, entrada "Palau Reial Menor"; CARRERAS, [1916], pàg. 420.

¹⁵ AINAUD, GUDIOL i VERRIÉ, 1947, pàg. 259-260; SANTANACH, 2005, pàg. 84.

¹⁶ CARRERAS, [1916], pàg. 420-421; SANTANACH, 2005, pàg. 85-86.

¹⁷ Segons els autors, es dona la data de 1847 (AA. VV., 1982, pàg. 84; CIRICI, 1971, pàg. 277), 1857 (CARRERAS, [1916], pàg. 422; CIRICI, 1971 –mateixa obra on data l'enderroc de 1847–, pàg. 272), la de 1859 (AA. VV. 1969-1980, vol. 11, pàg. 204, entrada "Palau Reial Menor") o la de 1885 (FUGUET, 1982, pàg. 234). Ens inclinem per creure que la destrucció es féu a les darreries de la dècada de 1850, ja que s'han publicat dibuixos, aquarel·les i pintures a l'oli de 1857 i 1858, així com també una fotografia datada de 1857 (AMADES, 1984, pàg. 606 i 607; CARRERAS, [1916], pàg. 256 i 421). Ara bé, tot i que el Catàleg de Patrimoni Arquitectònic de Barcelona data l'edifici del núm. 24 del carrer dels Templers / núm. 1 del carrer de Palau d'aproximadament 1860, pel que fa al "Conjunt del carrer Comtessa de Sobradiel (urbanització del Palau Reial Menor)" (en què s'engloben dues operacions independents, però molt pròximes cronològicament: l'obertura del carrer i de la placeta Milans i l'originada per l'enderrocament del

El carrer Sotstinent Navarro rep el nom de Josep Navarro (Novelda, Valls del Vinalopó vers 1770-1809), que va ser un dels herois de la guerra del Francès. Pertanyia al regiment d'infanteria de Sarrià i amb anterioritat al de Sòria. Guanyà el grau de sotstinent per la ferida rebuda quan es lliurà en la lluita a l'indret de Molins de Rei. Va ser executat l'any 1809.

La Plaça de l'Àngel rep el nom arran d'un àngel de bronze sobre una piràmide de marbre, col·locat l'any 1618 en el portal de la muralla, assenyalant una imatge de santa Eulàlia posada l'any 1456 sobre l'arc que donava entrada a la baixada de la Presó (avui baixada de la Llibreteria), i que recordava un miracle que succeí en el trasllat, l'any 879, del cos de santa Eulàlia de Santa Maria del Mar a la Catedral.

Exposarem l'entorn històric del sector ocupat pels carrers Pare Gallifa, de Mercaders, l'Arc de Sant Silvestre i Colomines. Els nous nuclis de població nasqueren en centres d'atracció pròxims a la ciutat. Per exemple, a l'entorn del mercat que se celebrava al peu de la porta oriental de la muralla aparegué el *burgus* o Vilanova del Mercadal, també anomenada Bòria (segle X), al voltant de l'aqüeducte romà en ruïnes s'originà la Vilanova dels Arcs (segle X), i a prop d'edificis religiosos nasqueren d'altres vilanoves, com la de Santa Maria del Pi, la de Sant Cugat, la de Sant Pere o la de Santa Maria de les Arenes (totes elles del segle XI, si bé sembla que ja des del segle X degué existir un petit suburbi pescador i mariner a l'entorn de l'església de Santa Maria de les Arenes, que està documentada per primera vegada l'any 998).¹⁸

El sector ocupat per la intervenció arqueològica, es tractava inicialment d'un territori propietat de la casa comtal de Barcelona. En un primer moment, es caracteritzà pel fet de ser una zona costanera amb gran presència d'aiguamolls, de rieres i torrents que, de mica en mica, s'anaren dessecant, desviant i/o convertint en clavegueres.¹⁹

Palau Menor), el data de 1849-1853 (AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Urbanisme de Barcelona. Catàleg de Patrimoni arquitectònic de Barcelona*).

¹⁸ CIRICI, 1975, pàg. 66; GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 12 i fig. 4 i 5; GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 41.

¹⁹ FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 233-234.

La Vilanova o Ribera cresqué en un principi sense organització urbanística, fins que, cap a la primera meitat del segle XII, el comte Ramon Berenguer IV va cedir part de la propietat d'aquests terrenys a alguns prohoms de la ciutat, entre els quals hi havia Guillem Ramon de Montcada. Amb aquesta cessió, que sembla que pagava deutes establerts per conquerir Tortosa, es facilità la parcel·lació en propietats de la zona. D'aquesta manera prengué força la creació de la xarxa de carrers²⁰.

El desenvolupament de les diverses vilanoves al voltant de la ciutat va comportar la necessitat de construir un nou recinte emmurallat per a protegir-les (el primer recinte, la muralla romana del segle IV, havia quedat sobrepassada pel creixement demogràfic). Així doncs, durant la segona meitat del segle XIII s'inicià la construcció de la nova muralla. La Vilanova del Mar o Ribera, però, no seria encerclada pel nord-est fins al segle XIV, amb el tram de muralla iniciat el 1358. L'emmurallament pel cantó marítim finalitzà el segle XVI.²¹

Durant els segles XIII i XIV, la Ribera anà creixent des del punt de vista urbanístic, econòmic i social, i es configurà com a unitat administrativa (fou l'anomenat quarter de Santa Maria del Mar o quarter de Mar). Es convertí, així mateix, en la zona més densa i poblada de la ciutat, alhora que va concentrar la part principal dels oficis dedicats a les activitats marineres, comercials i productives. D'aquesta manera, el barri es convertí en "l'autèntic motor de la ciutat"²².

El desenvolupament de la Ribera va portar a la construcció, entre 1329 i 1382, d'una nova església parroquial que substituï la de Santa Maria de les Arenes: fou l'església de Santa Maria del Mar, un exponent del gòtic català que també es va conèixer com la "catedral del mar"²³.

Ja al segle XVI, a través d'un fogatge de 1516, es pot apreciar una lleugera pèrdua de pes demogràfic del quarter de Mar, que s'explica per les

²⁰ AA. VV., 1997, pàg. 182.

²¹ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 22 i fig. 8-9; HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 120-121.

²² GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 47.

crisis del segle XV i per les accions del govern municipal per tal d'afrontar-les (promoció de la producció industrial, construcció d'un nou port i dic)²⁴.

No obstant això, fins el 1714 es va mantenir una certa preponderància de la Ribera. Ara bé, a partir de la derrota catalana d'aquest any, es va entrar en un període definitiu de decadència, ja que Felip V ordenà destruir un miler de cases de la Ribera per tal de construir una fortalesa militar (amb la seva corresponent esplanada a l'entorn) que reforçés el sistema defensiu i, sobretot, assegurés un control efectiu sobre la població de Barcelona: la Ciutadella²⁵. La seva construcció va significar també el desviament del Rec Comtal, que havia estat construït a iniciativa del comte Mir (molt probablement aprofitant el traçat d'un dels antics aqüeductes romans) i que se sap que ja existia l'any 964: "*rego de Miro Comite*"²⁶. El nou recorregut del Rec Comtal passava per l'actual carrer del Rec.

La vida de la Ciutadella es perllongà fins que, amb la revolta de 1868, es va aconseguir per fi el seu desitjat enderrocament (1869).

Els terrenys que havia ocupat foren destinats a la realització de dos grans projectes: el parc de la Ciutadella, d'una banda, i el mercat del Born (1876), de l'altra, ambdós dissenyats pel mestre d'obres Josep Fontserè.²⁷

Durant la segona meitat del segle XIX i els inicis del segle XX, el barri fou objecte d'una sèrie de processos que en modificaren la fesomia: d'una banda, es produí l'enderrocament de la Ciutadella amb el triomf de la Revolució de Setembre de 1868²⁸; de l'altra, es portaren a terme noves polítiques d'obertura de carrers més amples i rectes a ciutat antiga que, entre d'altres, es

²³ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 60.

²⁴ GUÀRDIA i GARCIA, 1992, pàg. 61.

²⁵ Hi ha autors que parlen de 1262 cases enderrocades (FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 238), d'altres afirmen que van ser 800 (AA. VV., 1983, pàg. 194), mentre que d'altres asseguren que les cases demolides foren aproximadament 1015, incloses les ja enderrocades en aquesta àrea pel setge i l'assalt (GARCIA i GUÀRDIA, 1986, pàg. 62-63).

²⁶ FABRE i HUERTAS, 1977, pàg. 178.

²⁷ AA. VV., 1985, pàg. 274 i 283.

²⁸ NICOLAU i CUBELES, 2004, pàg. 35.

concretaren en el carrer de la Princesa (1851-1853), i la Via Laietana (entre 1908 i 1913).²⁹

El carrer Pare Gallifa rep el nom de Joan Gallifa i Arqués (Sant Boi de Lluçanès, Osona 1775 - Barcelona 1809). Religiós en el convent de Sant Gaietà, de Barcelona. Rector i màrtir de la Ciutadella. Heroi de la guerra del Francès.

El carrer de Mercaders rep el nom durant el segle XIII els personatges més sobresortints del comerç barceloní hi havien establert la seva residència. En una de les cases del carrer va morir, el 26 de desembre de 1417, la reina Elionor de Xipre, infanta d'Aragó, néta del rei Jaume II.

El carrer de l'Arc de Sant Silvestre va ser nombrat així per una capelleta al sant, que subsistí fins a final del segle XIX, i una volta a l'entrada del carrer, enderrocada vers el 1850. El carrer data del segle XIII, època en què, proper al convent de Santa Caterina, començà a poblar-se de caserius el pla conegut com "de la Palma de Santa Caterina". En el mateix carrer tingueren seu social diferents gremis: droguers, perxers i galoners.

Respecte al carrer Colomines, no es coneix l'origen del nom, però probablement es tracta del cognom d'una família que s'hauria establert en el carrer ja en el segle XIV.

Intervencions anteriors

En aquest apartat, exposarem breument les intervencions arqueològiques realitzades a les proximitats de tota l'àrea intervinguda dels carrer Sotstinent Navarro i Plaça de l'Àngel, centrant-nos en aquelles que més dades han aportat sobre el desenvolupament urbanístic de l'àrea.

Amb motiu de la construcció d'un nou edifici, a la dècada de 1960 es van iniciar les excavacions a la plaça de Sant Miquel. En la intervenció, es va localitzar una àrea residencial d'època romana formada per dues *domus*

²⁹ El desembre de 1913 es va enderrocar l'última illa de cases que impedia la visualització completa del solar de la futura Via Laietana (AA. VV., 2001, pàg. 61, 63 i 156).

separades per un petit carrer central, a més d'altres restes d'època medieval i moderna.³⁰

Entre 1968 i 1975, es portaren a terme diverses campanyes d'excavacions a la plaça de Sant Miquel, en un sector que seguia la intervenció de 1966. Es va localitzar un conjunt termal públic (que havia estat aixecat, al voltant de l'any 125, pels Minicij Natalis –pare i fill– sobre una *domus* de la seva propietat, segons una inscripció) i dos dels carrers que delimitaven el solar on s'alçaven. També es va posar al descobert la façana que delimitava una altra *domus* veïna i una part de les habitacions o *cubicula*. Pel que fa a les termes, l'excavació va permetre identificar algunes sales amb hipocaust i piscines, instal·lacions a les quals caldria afegir el possible *tepidarium* o *frigidarium* a què corresponia el mosaic de temes marins trobats al segle XIX a l'església de Sant Miquel. Al segle III, els banys foren reformats, i pervisqueren més enllà del segle VI. D'altra banda, l'excavació va permetre confirmar la presència d'una necròpolis del segle X, contemporània a l'església de Sant Miquel.³¹

L'any 1982, al subsòl del Palau Centelles (situat a l'angle que forma l'encreuament del carrer Gegants amb Baixada de Sant Miquel), es va fer un sondeig fins als estrats i les estructures augustals (es documentà part d'una estança corresponent a una *domus* d'entre els segles I i II dC.), en què es posà en evidència una reforma que s'emmarcaria entre els segles IV i V, determinada per una capa homogènia molt potent de terres amb material abundant.³²

De nou, el 1989, es portà a terme una intervenció a la plaça de Sant Miquel. Es descobrí part de les restes d'una *domus*, delimitada per les façanes nord-oest i sud-oest que ja havien estat reconegudes. De la casa, que ocuparia un total d'uns 2000 m², van quedar al descobert uns 450 m². Presentava les diferents *cubicula* ordenades entorn d'un *atrium*. L'arc cronològic de la casa abastaria des del moment fundacional de la colònia fins a la darrerria del segle II

³⁰ Intervenció dirigida per Josep de Calassanç Serra Ràfols, amb la col·laboració de Magí Travesset (SUAU, 2002).

³¹ GRANADOS, 1982, pàg. 146; GRANADOS, 1991, pàg. 166-167; GRANADOS i RODÀ, 1993, pàg. 33; PALLARÈS, 1975, pàg. 44.

dC o principis del segle següent. D'altra banda, es documentaren diverses estructures i pous d'època medieval i moderna.³³

L'any 1996 es va realitzar una intervenció al solar núm. 30-32 del carrer Sotstinent Navarro³⁴. El solar es situava cantonada amb els carrers Pom d'Or i Jupí. El rebaix general efectuat de 50 cm va permetre documentar paviments i estructures molt arrasades de l'última fase de l'edifici. Es van realitzar dues cales que va donar a conèixer una etapa anterior, formada per paviments ceràmics associats amb dos grans contenidors amortitzats per materials d'enderrocs datables al segle XVIII. Per sota d'aquestes estructures, es documenta un mur associat amb materials del segle XVII i dos estrats. Un format per sorres, situat a la part sud del solar i un altre format per argila amb carbons i restes de ceràmica de cronologia romana.

A l'any 1998 amb la construcció de la nova seu de l'Arxiu Administratiu³⁵ es va procedir a l'excavació del seu solar. La construcció de la nova seu de l'arxiu, desenvolupada en diferents fases, les primeres excavacions es van efectuar als anys 1990 i 1992, en els quals es localitzaren restes d'una residència urbana d'època romana, però no fou fins a la campanya de 1994 en què es documentaren la major part de les estructures de la *domus* baiximperial. L'excavació de 1998 es realitzà en el sector on s'ubica el conjunt termal de la casa, que ja havia estat localitzat l'any 1994, però que no havia estat excavat en extensió.

L'any 1998, es realitzaren un seguit de sondejos davant la façana principal de l'anomenat edifici *Novíssim* de l'Ajuntament de Barcelona, situat a la plaça de Sant Miquel. Es van documentar murs i paviments d'*opus signinum* associats a la *domus* localitzada al centre de la plaça, que perdurà, sembla ser almenys fins el segle IV dC.³⁶

³² Excavació dirigida per M. Recasens i N. Tarradell (GRANADOS, 1991, pàg. 166; SUAU, 2005).

³³ Intervenció dirigida per Maria Raya i Beatriu Miró (GRANADOS, 1991, pàg. 166-167; GRANADOS i RODÀ, 1993, pàg. 33; RAYA i MIRÓ, 1991, SUAU, 2005).

³⁴ GRANADOS, 1996.

³⁵ GARCIA, MIRÓ i REVILLA, 2003.

³⁶ Intervenció dirigida per Josep Maria Vila (SUAU, 2005).

Arran de l'arranjament de la plaça de Sant Miquel i el seu entorn, l'estiu de 2002 s'hi efectuà una intervenció arqueològica, en què es documentaren restes d'estructures d'època moderna.³⁷

Ja lluny de la plaça de Sant Miquel, destacarem per la seva rellevància la rehabilitació del conjunt monumental dels edificis del Pati d'en Llimona i del Correu Vell, on es a localitzar una part de la cortina defensiva romana, amb les torres corresponents, i un dels passos laterals de la porta sud-est de la muralla (Porta Pretoriana), al carrer del Regomir. També, al Pati d'en Llimona, es va localitzar part de l'hipocaust i del *praefurnium* d'un edifici termal, de menys entitat que el de la plaça de Sant Miquel.³⁸

Entre les excavacions més recents, cal destacar la del carrer d'Avinyó, núm. 15 / carrer Pou Dolç, núm. 4, que es realitzà durant els anys 2003 i 2004 amb motiu de la reforma de l'edifici. S'hi va localitzar part de la muralla de *Barcino*, un espai que podria correspondre a un tram de l'*intervallum*, on s'hi documentaren diverses estructures industrials d'un moment tardà, i, amb façana a l'*intervallum*, restes d'una *domus* d'origen altimperial i remodelada en època tardoantiga, moment en què s'hi portà a terme un nou programa decoratiu, que s'ha conservat en part.³⁹

Finalment, l'any 2004 es va portar a terme una excavació en extensió al carrer de Regomir, núm. 6 / Ataülf, núm. 9. S'hi documentaren, bàsicament, estructures d'època romana, corresponents a la zona del *castellum*. Concretament, es localitzaren les restes de dues edificacions de característiques i èpoques diferents: d'una banda, part de la fortificació tardana de la ciutat romana i, de l'altra, a l'interior de la primera, part d'un edifici de caire públic d'una etapa anterior. Pel que fa a la muralla tardoantiga, s'ha documentat, a nivell de subsòl, dos trams de fonaments separats per una torre quadrada i, proper a la façana del carrer Regomir, en alçat, part del parament exterior de la torre de planta circular que flanquejaria la porta de Regomir. Pel que fa a l'edifici públic, sembla que era de característiques monumentals i que

³⁷ Intervenció dirigida per Laura Suau (SUAU, 2005).

³⁸ GRANADOS i RODÀ, 1993, pàg. 31 i 33.

³⁹ Intervenció dirigida per Adriana Vilardell Fernández (MIRÓ, 2005, pàg. 141).

data de la fase fundacional de la ciutat o de poc després; en època tardoantiga, fou fortificat, i podria ser el motiu i el condicionant de la forma urbana d'aquesta part de la ciutat romana.⁴⁰

La zona intervinguda va formar part del *suburbium* o àrea de terreny íntimament lligada a la *Colonia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino*, fundada en època d'August.

La fundació de *Barcino* va suposar, d'una banda, una modificació en l'estructura del territori, ja que es dividí per tal d'estructurar i ordenar el camp i per facilitar, mitjançant el cadastre, la recaptació d'impostos. De l'altra banda, i relacionat amb el que acabem d'esmentar, la nova fundació va significar la desaparició d'algunes *villae* republicanes tardanes i la construcció d'altres de noves a partir del segle I dC., mentre que les que sobrevisqueren foren objecte de modificacions importants⁴¹.

És possible, doncs, que l'àrea on s'ha realitzat el seguiment fos ocupada per vil·les, així com també és probable que formés part de la necròpolis romana tardana que s'ha documentat àmpliament a l'entorn de la ciutat, a banda i banda de l'antiga via d'accés, la Via Augusta, que desembocava al *cardo maximus* de la ciutat pel nord-est.⁴²

En qualsevol cas, els orígens de la urbanització de la zona intervinguda s'han de buscar en un procés marcat per l'augment de la producció agrícola, per les últimes fases de la conquesta dels comtats catalans, per l'enfortiment dels contactes amb el món occità i per l'inici de l'expansió comercial mediterrània. Tots aquests factors col·laboraren a un desenvolupament comercial i artesà que, sumat a la densificació del clos emmurallat, va provocar l'aparició de *vilanoves* al voltant de la ciutat romana a la darrereria del segle X, durant el segle XI i al llarg del segle XII⁴³.

⁴⁰ Intervenció dirigida per Jordi Hernández-Gasch (MIRÓ, 2005, pàg. 140).

⁴¹ GRANADOS, 1991, pàg. 157-158.

⁴² GRANADOS, 1991, pàg. 158-159; HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 38, 50 i 51.

⁴³ GARCIA i GUÀRDIA, 1986, fig. 4 i 5; HURTADO, MESTRE i MISERACHS, 1995, pàg. 80-82; MARSINACH, 1989, pàg. 120.

Seguidament exposarem les intervencions arqueològiques entorn a l'àrea intervinguda dels carrers Pare Gallifa, de Mercaders, l'Arc de Sant Silvestre i Colomines. Aquesta àrea és una zona que ha estat objecte d'un nombre important d'intervencions arqueològiques. Per aquesta raó, citarem només aquelles que considerem rellevants per l'interès de les restes exhumades o bé per la proximitat temporal i/o espacial a la zona intervinguda en la present memòria.

La construcció d'un aparcament subterrani a la plaça Comercial, a l'inici de la dècada de 1990, va posar al descobert una vintena d'enterraments tardoromans en fossa simple i tègula, així com també una part de l'urbanisme del barri que fou enderrocat per la construcció de la Ciutadella, al segle XVIII.⁴⁴

El projecte d'intervenció arqueològica del Museu d'Història de la Ciutat que s'ha anat desenvolupant a l'antic Mercat de Santa Caterina⁴⁵ des de l'any 1997 ha donat importants resultats arqueològics per la ciutat de Barcelona. Es va distingir 7 fases de l'ocupació de l'indret:

Fase I: Ocupació Prehistòrica.

Fase II: Terrisseria romana.

Fase III: Necròpolis tardoantiga.

Fase IV: Ocupació des d'època andalusina a l'època comtal.

Fase V: Urbanització d'època medieval.

Fase VI: El gran convent dominic.

Fase VII: El mercat d'Isabel o de Santa Caterina.

L'any 1998, es va portar a terme una intervenció arqueològica a l'antic mercat del Born, en el context de les obres d'adequació de l'edifici com a Biblioteca Provincial. Va consistir en un sondeig que descobrí part del traçat del Rec Comtal i estructures d'habitació modernes⁴⁶.

⁴⁴ Excavació arqueològica realitzada pel SAC, Farré i Serra, 1991 (GRANADOS, 1982, pàg. 150; PUIG, 1999, pàg. 268).

⁴⁵ AGUELO, HUERTAS i PUIG, 2005.

⁴⁶ FÀBREGAS i HUERTAS, [1998 o posterior].

El mateix any es va actuar, des d'un punt de vista arqueològic, a la Casa Mauri i al Palau Finestres del carrer de Montcada (núm 21 i 23, respectivament), ja que calia rehabilitar-los per tal de condicionar-los com a dependències del Museu Picasso de Barcelona. Es van efectuar una sèrie de sondejos arqueològics, i es féu un seguiment de les obres de rehabilitació dels edificis. D'aquesta manera, es va documentar la possible existència, entorn del moment de fundació de la colònia de *Barcino*, d'un forn d'àmfores en una zona propera a l'excavada, el qual podria estar en relació amb una vila o centre d'explotació agrícola. També es va localitzar una petita estructura conformada per dos murs i pavimentada amb *opus signinum*, que va ser datada entre els segles I i V dC. D'altra banda, es documentaren vuit tombes que es dataren entre el segle V i el VI o més enllà, amb un total de dotze individus. Finalment, es va constatar la construcció dels grans casals gòtics del carrer de Montcada als segles XIII i XIV (el Palau Finestres és de la primera meitat del segle XIV), mentre que la Casa Mauri es construí al segle XVII⁴⁷.

Ja a l'any 2001, es realitzà una excavació a l'avinguda Marquès de l'Argentera (a la zona davant de l'estació de França i la seu del Govern Civil), i al tram baix del carrer del Comerç fins a connectar amb l'aparcament de la plaça Comercial al davant de l'antic mercat del Born. Va consistir en una sèrie de sondejos motivats per la construcció d'un aparcament al subsòl de l'avinguda Marquès de l'Argentera i del carrer del Comerç. Es documentaren nivells arqueològics d'època moderna, tant anteriors a l'enderrocament ordenat per Felip V com posteriors.⁴⁸

L'entorn del passeig del Born (això comprèn Passeig del Born, carrer Sombrerers, plaça del Fossar de les Moreres i placeta de Montcada) va ser objecte d'intervencions arqueològiques també durant l'any 2001, ja que s'adequaren els serveis existents i el paviment, així com també s'instal·laren sistemes de recollida pneumàtica d'escombraries i es col·locà un peveter commemoratiu al centre del Fossar de les Moreres. En la primera intervenció, es va localitzar un total de tres individus inhumats d'època romana tardana i un

⁴⁷ VILA, [1998 o posterior].

⁴⁸ FERRER, 2002.

nivell de pavimentació, el qual podria correspondre a un *rudus*⁴⁹. Les següents intervencions arqueològiques tingueren com a resultat la localització de part de la necròpolis romana tardana que s'estenia entre els indrets actualment ocupats per l'església de Santa Maria del Mar i per l'antic mercat del Born. S'hi identificaren un total de vint-i-quatre enterraments, amb tres models de tombes: enterraments en fossa simple, enterraments en caixa de fusta i enterraments infantils en àmfora. Així mateix, es van localitzar quatre enterraments altmedievals a la placeta de Montcada (únicament un d'ells amb fossa), vinculats per la seva cronologia i situació a l'antiga sagrera de Santa Maria de les Arenes. Finalment, s'excavà una petita part de la gran fossa comuna on van ser inhumades les víctimes del setge borbònic que va patir Barcelona l'any 1714⁵⁰.

Entre el novembre de 2001 i l'abril de 2002, es va portar a terme la gran excavació del solar del mercat del Born, en previsió de la construcció de la Biblioteca Provincial de Barcelona. Els resultats permeten veure l'evolució d'aquesta zona del barri de la Ribera des dels seus orígens medievals fins a la seva destrucció en època moderna, arran de la construcció de la ciutadella militar. D'aquesta manera, s'ha documentat com es va anar ocupant de manera gradual: l'àrea nord s'edificà al segle XIV, amb construccions grans i de qualitat, mentre que l'àrea meridional va ser ocupada per cases de pescadors molt més petites al segle XVI. Això no obstant, al segle XVII es portaren a terme transformacions en els edificis d'ambdues àrees (canvi d'orientació de les cases, modificacions de la distribució de les parets).⁵¹

Durant l'any 2004, es van portar a terme sondeigs informatius a l'antiga Seca de Barcelona, en què es va constatar que, malgrat que l'edifici actual es data del segle XVII, conserva restes estructurals de la baixa edat mitjana (darrer part del segle XIII i segle XIV).⁵²

Amb motiu d'unes obres de reforçament de la xarxa elèctrica, també l'any 2004 es va realitzar un seguiment arqueològic als carrers Comercial, de la Ribera i

⁴⁹ FÀBREGAS, 2004.

⁵⁰ CALPENA, 2004.

⁵¹ ARTIGUES i FERNÁNDEZ, 2002.

⁵² MIRÓ, 2005, pàg. 144.

passeig de Picasso. Durant aquesta intervenció, es va documentar, a la cantonada del carrer Comercial amb Ribera, un parell de murs molt probablement d'època moderna.⁵³

Així mateix, el 2004 es van portar a terme, amb motiu de la construcció de nous habitatges, dues excavacions arqueològiques en extensió a solars del passeig de Picasso, en una àrea molt pròxima a la present intervenció. En totes dues es localitzà el teixit urbà de l'antic barri de la Ribera: d'una banda, part de l'antiga església del convent dels Clergues Menors⁵⁴ i habitacions de caire domèstic; de l'altra, el traçat empedrat del carrer del Bonaire i estructures d'habitatge d'època baixmedieval (segles XIV-XV), reformades a partir del segle XVI fins al segle XVIII.⁵⁵

⁵³ MONGUILÓ, 2005.

⁵⁴ GARCIA i GUÀRDIA, 1993, pàg. 58.

⁵⁵ MIRÓ, 2005, pàg. 146-147.

4. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

El seguiment arqueològic de la present memòria va originar-se a partir d'una obra promoguda per l'empresa FECSA ENDESA per tal de realitzar una canalització elèctrica subterrània de baixa tensió. Com que l'àrea afectada forma part d'una Zona d'Interès Arqueològic i d'alt valor històric de la ciutat de Barcelona, es va plantejar la necessitat de realitzar una intervenció arqueològica preventiva, d'acord amb la normativa municipal i general en matèria patrimonial.

El control arqueològic de l'obra es va encarregar a l'empresa de gestió arqueològica ATICS SL, i l'arqueòleg Jordi Ramos n'assumí la direcció tècnica. Els treballs de control es van dur a terme entre els dies 30 de juny al 30 de juliol de 2004 i l'11 d'agost al 3 de setembre de 2004, sota la supervisió del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Pel que fa als treballs d'estesa de cable, foren executats per l'empresa ESPELSA SL.

Amb el seguiment arqueològic es pretenia, d'una banda, localitzar i documentar possibles restes patrimonials que poguessin veure's afectades per l'actuació urbanística, i, de l'altra banda, i relacionat amb la primera, obtenir la màxima informació possible de l'àrea afectada per tal de complementar els estudis realitzats fins a l'actualitat. En aquest sentit s'ha de tenir en compte que:

- a) El recorregut de la rasa segueix la zona exterior de la muralla romana pel carrer Sotstinent Navarro.
- b) Al carrer Colomines es localitzen restes de les capelles laterals de l'església conventual dels frares predicadors (Dominics).
- c) Està documentada la presència d'estructures romanes altimperials i una necròpolis tardoromana.
- d) Infraestructures antigues tant del carrer Colomines com del d'en Giralt el Pellisser.

5. METODOLOGIA

Tal i com el Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona especifica, en aquesta intervenció arqueològica s'ha utilitzat el mètode de registre ideat per E. C. Harris⁵⁶ i A. Carandini⁵⁷.

Es tracta d'una metodologia sistemàtica que consisteix a registrar objectivament els estrats que s'exhumen, amb l'objectiu d'entendre'n la formació, delimitació i ordre de deposició. Per a fer-ho, es numera els estrats sota el nom d'"unitat estratigràfica" (UE), de manera que se'ls individualitza uns dels altres. Cada UE es registra en una fitxa on s'indiquen les dades que permeten la seva correcta identificació i descripció (ubicació en el jaciment, característiques físiques, posició física respecte a la resta d'UE del jaciment amb les quals es relaciona).

S'ha dividit les rases efectuades en sectors, en unitats estratigràfiques en milers.

- Rasa 1000: Carrer Sotstinent Navarro des del carrer Àngel Baixeras fins al carrer de Salvador Aulet.
- Rasa 2000: Carrer Sotstinent Navarro al seu pas pel carrer Salvador Aulet.
- Rasa 3000: Carrer Sotstinent Navarro des del carrer Salvador Aulet fins a la plaça d'Emili Vilanova.
- Rasa 4000: Carrer Sotstinent Navarro al seu pas per la plaça d'Emili Vilanova.
- Rasa 5000: Carrer Sotstinent Navarro des de la plaça d'Emili Vilanova fins a la plaça de l'Àngel.
- Rasa 6000: Plaça de l'Àngel amb el carrer Sotstinent Navarro fins a la Via Laietana.

⁵⁶ HARRIS, 1991.

⁵⁷ CARANDINI, 1997.

- Rasa 7000: Carrer Pare Gallifa des de la Via Laietana fins al carrer de Mercaders.
- Rasa 8000: Carrer de Mercaders des del carrer Pare Gallifa fins al carrer de l'Arc de Sant Silvestre.
- Rasa 9000: Carrer de l'Arc de Sant Silvestre des del carrer de Mercaders dins a la plaça de Santa Caterina amb el carrer de Colomines.

Aquest mètode també inclou la realització de material gràfic: planimetria d'una banda i fotografia de l'altra. La planimetria es concreta en plantes i seccions, les quals ens donen, respectivament, una visió diacrònica i una de sincrònica de les troballes realitzades. Pel que fa al material fotogràfic, és imprescindible per a la constància visual dels treballs realitzats.

Cal esmentar també el tractament que es dona al material arqueològic, si n'apareix durant els treballs d'excavació. En primer lloc, es renta amb aigua (sempre que sigui possible per les característiques del material) i se sigla cada peça, per tal de deixar constància del seu lloc de procedència (la sigla consisteix en el codi del jaciment –amb l'any– i la unitat estratigràfica a què pertany el material). I, en segon lloc, les peces preferents, és a dir, aquelles que tenen forma o una decoració prou important, es dibuixen i reben un número, per tal que quedin individualitzades.

6. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS REALITZATS

El seguiment arqueològic es va portar a terme entre els dies 30 de juny al 30 de juliol de 2004 i l'11 d'agost al 3 de setembre de 2004. L'obra prevista s'havia de dur a terme als carrers de Sotstinent Navarro, 1-23 / Plaça de l'Àngel, 5 / Pare Gallifa, 1-3 / Mercaders, 14-18 / Arc de Sant Silvestre, 1-5 / Colomines, 2-8 al districte de Ciutat Vella.⁵⁸

Es porten a terme les obres per la instal·lació d'una nova xarxa elèctrica per donar servei al Mercat de Santa Caterina. L'adjudicació de l'obra és competència de l'empresa elèctrica ESPELSA SL, i pel seguiment i control arqueològic a l'empresa d'arqueologia ATICS, SL. La previsió de l'obra constructora és des de finals de juny fins a inicis d'agost de 2004.

Cal dir que el projecte inicial de l'obra constructora afectava al carrer Colomines, però amb motiu de les obres de l'obertura de la Plaça de Santa Caterina es va desestimar el cablejat en el moment d'aquesta intervenció arqueològica.

Els treballs arqueològics de seguiment màquines es van iniciar el dia 28 de juny, i va consistir en l'obertura de rases al llarg del carrer Sotstinent Navarro⁵⁹, a la banda més propera a la Via Laietana. L'obertura del tram del carrer Sotstinent Navarro a l'altura dels números 11-13, va posar al descobert un paviment de llambordes de pedra calcària (UE 3004) i un mur associat (UE 3005).

Simultàniament, al seguiment arqueològic del tram del carrer Sotstinent Navarro, també s'efectua el seguiment de màquines en el trajecte de la Plaça de Santa Caterina i el carrer de l'Arc de Sant Silvestre⁶⁰, amb la col·laboració tècnica de l'arqueòleg Albert Velasco. L'obertura de la rasa en aquest indret va proporcionar un seguit d'estructures: una claveguera que discorre al llarg del carrer l'Arc de Sant Silvestre (UE 9003-9008-9008) i dos murs solidaris que podrien formar part d'un dipòsit (UE 9012-9013).

⁵⁸ Vegeu, als Annexes: "Documentació planimètrica".

⁵⁹ Veure la localització de les restes arqueològiques descobertes a l'indret marcat a la Fig. 1.

L'amplada de la rasa va oscil·lar entre 40 i 50 cm al llarg del seu recorregut, mentre que la profunditat de la mateixa es va mantenir entre 50 i 60 cm respecte el nivell de circulació actual.

El procediment de treball que es va seguir en el transcurs de l'obra va consistir en, d'una banda, l'extracció del paviment actualment en ús i de la seva preparació mitjançant martell compressor manual, i, de l'altra, el buidatge de manera manual de la rasa, utilitzant pic i pala i en alguns llocs es va poder utilitzar una màquina retroexcavadora tipus Bobcat.

Les unitats estratigràfiques que aparegueren durant el procés d'excavació es van anar numerant de manera correlativa a partir del núm 1000, que fou el número identificador que es donà a la rasa.

En primer lloc, al carrer Sotstinent Navarro des del carrer Àngel Baixeras fins al carrer Salvador Aulet (Rasa 1000) es va documentar el paviment actualment en ús (unes lloses de pedra de 60 cm de llargada, 40 cm d'amplada i 6'5 cm de gruix, lligades amb ciment –UE 1001–), que cobria la preparació del paviment actualment en ús (una capa de formigó d'aproximadament 10 cm de potència –UE 1002–).

Per sota d'aquesta, es va excavar un nivell d'aportació estèril de material arqueològic format per sauló de color ataronjat (UE 1003), que actuava de rebliment de les successives rases per a la instal·lació de serveis que s'han anat practicant, en aquest mateix indret, al llarg dels últims anys (el sauló cobria serveis de llum que seguien la direcció de la rasa i serveis d'aigua, de gas i també de llum que la creuaven perpendicularment). Es va poder documentar la presència d'un col·lector realitzat en maons que ocupava tota la rasa i discorria paral·lel a l'edifici.

Al sector 2000, en el carrer Sotstinent Navarro al seu pas pel carrer Salvador Aulet es va documentar el paviment actualment en ús (unes lloses de pedra de 60 cm. de llargada, 40 cm. d'amplada i 6'5 cm. de gruix, lligades amb morter de ciment –UE 2001–), que cobria la preparació del paviment

⁶⁰ Veure la localització de la rasa a la Fig. 2.

actualment en ús (una capa de formigó d'aproximadament 10 cm. de potència – UE 2002–).

Per sota d'aquesta, es va excavar un nivell d'aportació estèril de material arqueològic format per sauló de color ataronjat (UE 2003), que actuava de rebliment de les successives rases per a la instal·lació de serveis que s'han anat practicant, en aquest mateix indret, al llarg dels últims anys (el sauló cobria serveis de llum que seguien la direcció de la rasa i serveis d'aigua, de gas i també de llum que la creuaven perpendicularment).

Al sector 3000, en el carrer Sotstinent Navarro des del carrer Salvador Aulet a la Plaça Emili Vilanova es va documentar el paviment actualment en ús (unes lloses de pedra de 60 cm. de llargada, 40 cm. d'amplada i 6'5 cm. de gruix, lligades amb morter de ciment –UE 3001–), que cobrien la preparació del paviment actualment en ús.

L'aparició de l'estructura UE 3004 està situada entre els números 11-13 del carrer del Sotstinent Navarro, a uns 70 cm per sota de l'actual paviment (6,35 m snm). L'UE 3004 correspon a un paviment de llambordes de pedra calcària regulars de mida 35 per 35 cm, amb un gruix de 10 cm aproximadament. A la mateixa cota es va descobrir que el paviment de llambordes estava adossat a un mur arrasat, corresponen a l'UE 3005. El mur està format per petits blocs de pedra calcària units mitjançant morter amb una tonalitat groguenca i matisos blancs, produïts per la pedra calcària trinxada.

Al tram del carrer del Sotstinent Navarro núm 11-13, la presència de les restes arqueològiques condicionen la continuació de l'obra constructiva de la canalització en rasa en aquest indret. Davant la negativa de poder passar els cables elèctrics sense afectar a les estructures, aquestes estructures queden afectades pel projecte inicial de l'obra. Tant el paviment (UE 3004) com el mur (UE 3005) continuen per sota de la rasa, per la qual cosa afectarien parcialment les estructures.

La presència d'una claveguera (UE 3008) construïda amb rajoles de 15 per 30 cm coberta per la preparació del paviment de llambordes (UE 3006) no

afecta a les exigències de l'obra constructiva, ja que està a una cota entorn als 6,05 m snm (o el que és igual a uns 90 cm del paviment actual del carrer).

Es va procedir a la documentació de les estructures que queden afectades per la canalització en rasa. El mur (UE 3005) està orientat en direcció oest-est, i mesura 40 cm d'alçada per 40 cm de gruix, visible a la rasa, però la seva continuació en direcció al centre del carrer és evident, no tant al tram més proper a la línia de façana dels números 11-13, ja que queda retallat pels diferents serveis i per la rasa de l'edifici actual de la primera meitat del segle XX. Està format per petits blocs de pedra calcària amb una tonalitat oxidant i de mida variant. Per documentar el mur es va procedir a la realització d'un petit sondatge per observar la potència d'aquest. Existí un petit estrat (UE 3009) format per material constructiu amb una potència de 10 cm aproximadament. Aquest estrat cobreix l'estrat UE 3010 que podria estar relacionat amb l'anterior. Per la qual cosa, el mur es va documentar una potència d'uns 40 cm, retallant a l'estrat UE 3007, format per terra molt argilosa de tonalitat grisosa amb matisos marrons amb presència de morter de l'estrat superior.

Pel que fa a l'estructura UE 3004 que correspon al paviment de llambordes de pedra calcària, cal dir que està adossat al mur comentat anteriorment (UE 3005). És visible al llarg de la rasa en una longitud de 3,70 m per 0,50 m, on s'aprecia la continuació del paviment a la banda més oest que discorre en direcció al centre del carrer Sotstinent Navarro. Davant la neteja de la rasa en aquest tram s'observen almenys dues fileres de llambordes, però la petició de l'obra constructiva afectaria a la filera més propera a la línia de façana.

Durant l'excavació de la preparació del paviment es va descobrir material ceràmic datable a finals del segle XIX, com a fòssil director existí rajoles vidrades en blanc estannífer amb pasta molt depurada de clara influència *pre-modernista*.

Al sector 4000, a la Plaça Emili Vilanova al seu pas pel carrer Sotstinent Navarro es va documentar el paviment actualment en ús (unes lloses de pedra de 60 cm de llargada, 40 cm d'amplada i 6'5 cm de gruix, lligades amb ciment –

UE 4001–), que cobria la preparació del paviment actualment en ús (una capa de formigó d'aproximadament 10 cm de potència –UE 4002–).

Per sota d'aquesta, es va excavar un nivell d'aportació estèril de material arqueològic format per sauló de color ataronjat (UE 4003), que actuava de rebliment de les successives rases per a la instal·lació de serveis que s'han anat practicant, en aquest mateix indret, al llarg dels últims anys (el sauló cobria serveis de llum que seguien la direcció de la rasa i serveis d'aigua, de gas i també de llum que la creuaven perpendicularment).

Al sector 5000, en el carrer Sotstinent Navarro des de la Plaça Emili Vilanova fins a la Plaça de l'Àngel es va documentar el paviment actualment en ús (unes lloses de pedra de 60 cm de llargada, 40 cm d'amplada i 6'5 cm de gruix, lligades amb morter de ciment –UE 5001–), que cobria la preparació del paviment actualment en ús (una capa de formigó d'aproximadament 10 cm de potència –UE 5002–).

Per sota d'aquesta, es va excavar un nivell d'aportació estèril de material arqueològic format per sauló de color ataronjat (UE 5003), que actuava de rebliment de les successives rases per a la instal·lació de serveis que s'han anat practicant, en aquest mateix indret, al llarg dels últims anys (el sauló cobria serveis de llum que seguien la direcció de la rasa i serveis d'aigua, de gas i també de llum que la creuaven perpendicularment).

Al sector 6000, en la Plaça de l'Àngel des del carrer Sotstinent Navarro fins a la Via Laetana es va documentar el paviment actualment en ús (unes lloses de pedra de 60 cm de llargada, 40 cm d'amplada i 6'5 cm de gruix, lligades amb morter de ciment –UE 6001–), que cobria la preparació del paviment actualment en ús (una capa de formigó d'aproximadament 10 cm de potència –UE 6002–).

Per sota d'aquesta, es va excavar un nivell d'aportació estèril de material arqueològic format per sauló de color ataronjat (UE 6003), que actuava de rebliment de les successives rases per a la instal·lació de serveis que s'han anat practicant, en aquest mateix indret, al llarg dels últims anys (el sauló cobria serveis

de llum que seguien la direcció de la rasa i serveis d'aigua, de gas i també de llum que la creuaven perpendicularment).

Al sector 7000, en el carrer Pare Gallifa des de la Via Laietana fins al carrer de Mercaders es va documentar el paviment actualment en ús (paviment hidràulic de 20 x 20 cm i 2'5 cm. de gruix, lligades amb morter de ciment –UE 7001–), que cobria la preparació del paviment actualment en ús (una capa de formigó d'aproximadament 10 cm. de potència –UE 7002–).

Per sota d'aquesta, es va excavar un nivell d'aportació estèril de material arqueològic format per sauló de color ataronjat (UE 7003), que actuava de rebliment de les successives rases per a la instal·lació de serveis que s'han anat practicant, en aquest mateix indret, al llarg dels últims anys (el sauló cobria serveis de llum que seguien la direcció de la rasa i serveis d'aigua, de gas i també de llum que la creuaven perpendicularment).

Al sector 8000, en el carrer de Mercaders des del carrer Pare Gallifa fins al carrer de l'Arc de Sant Silvestre es va documentar el paviment actualment en ús (paviment hidràulic de 20 x 20 cm i 2'5 cm d'amplada i 6'5 cm de gruix, lligades amb morter de ciment –UE 8001–), que cobria la preparació del paviment actualment en ús (una capa de formigó d'aproximadament 10 cm de potència –UE 8002–).

Per sota d'aquesta, es va excavar un nivell d'aportació estèril de material arqueològic format per sauló de color ataronjat (UE 8003), que actuava de rebliment de les successives rases per a la instal·lació de serveis que s'han anat practicant, en aquest mateix indret, al llarg dels últims anys (el sauló cobria serveis de llum que seguien la direcció de la rasa i serveis d'aigua, de gas i també de llum que la creuaven perpendicularment).

Al sector 9000, en el carrer de l'Arc de Sant Silvestre des del carrer de Mercaders fins a la Plaça de Santa Caterina amb el carrer Colomines es va documentar el paviment actualment en ús (paviment hidràulic de 20 x 20 cm i 2'5 cm d'amplada i 6'5 cm de gruix, lligades amb ciment –UE 9001–), que cobria la preparació del paviment actualment en ús (UE 9002).

L'aparició de l'estructura UE 9003 correspon a una claveguera que discorre al llarg del carrer de l'Arc de Sant Silvestre, que quedà afectada pel projecte inicial de l'obra constructora per la instal·lació d'una nova xarxa elèctrica per donar servei al Mercat de Santa Caterina. Quan les restes arqueològiques foren descobertes es va procedir a la seva documentació, no excavant cap nivell fèrtil, es va poder delimitar una claveguera i diferents estructures relacionades amb aquesta.

La presència de dos murs solidaris (UE 9012-9013) en direcció nord-est a l'igual que les cases existents, va comportar la documentació per establir una datació fiable de les restes arqueològiques.

La delimitació de la claveguera (UE 9003) va posar al descobert diferents estructures relacionades. L'UE 9004 correspon a un tram de claveguera situada al mig del carrer de l'Arc de Sant Silvestre, tant sols visible entre aquest carrer i la Plaça de Santa Caterina. La claveguera està formada per blocs rectangulars de pedra calcària i a tocar al carrer de Mercaders es visible la coberta formada per petites lloses i rajoles de mida 15 per 30 cm. L'obertura del carrer entorn a l'any 1989 per la instal·lació d'un nou col·lector va comportar el descobriment de l'estructura, afectant-la parcialment, ja que el col·lector en funcionament està situada al mig de les estructures explicades (UE 9003-9004). Per la qual cosa, el sòl de la claveguera ha desaparegut a l'igual que parts de l'UE 9003.

Les estructures UE 9007 i UE 9008 estan relacionades directament amb l'estructura UE 9003, ja que formant part de la claveguera, podrien dir que són dos clavegueres que desemboquen a la claveguera existent al mig del carrer. Aquestes estan formades per rajoles de 15 per 30 cm i surten de la línia de façana actual. El material arqueològic trobat correspon a l'estrat superior d'abocaments de terra per als diferents serveis (aigua, gas i llum).

Les estructures UE 9012-9013 corresponen a dos murs solidaris (que estan directament relacionats) amb petits blocs de pedra calcària irregulars i morter de tonalitat marró-groguenca. Els murs es troben arrasats i no poden documentar la potència de les estructures.

L'inici de l'obra contemplava la instal·lació del servei de cablejat per tot el carrer Colomines, relacionada amb l'inici de construcció i l'obertura de la plaça Santa Caterina. L'obra va finalitzar en el carrer de l'Arc de Sant Silvestre amb la plaça.

Eliminació parcial d'estructures arqueològiques localitzades

Amb motiu de les obres realitzades el 16 de juliol de 2004 (registre d'entrada núm. 6738), el director del Museu d'Història de la Ciutat, el Sr. Antoni Nicolau i Martí presenta un informe d'afectació a la Direcció General del Patrimoni Cultural per l'eliminació de diverses estructures afectades per les obres. A més, també es va adjuntar un escrit del Sr. Ferran Puig i Verdaguer – director del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat- en el que es va emetre una valoració sobre les restes aparegudes, i un informe arqueològic del director de la intervenció arqueològica, de les estructures incompatibles amb la realització de l'obra.

- Al carrer Sotstinent Navarro:

UE 3004: paviment de llambordes de pedra calcària (finals segle XX)

UE 3005: tram de mur (segles XIX-XX)

- Al carrer de l'Arc de Sant Silvestre:

UE 9003, 9007 i 9008: trams d'una estructura de claveguera (segles XVIII-XIX)

UE 9012 i 9013: trams de dos murs formant un angle que podrien correspondre a un dipòsit (segle XVI-XVII)

Les estructures arqueològiques es situaven coincidint amb el projecte inicial de l'obra, i la seva conservació era incompatible amb els treballs d'estesa de cable soterrani per donar servei al mercat de Santa Caterina.

El 20 de juliol de 2004 el Servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya informa que les estructures afectades, d'època moderna i contemporània, presenten un escàs valor monumental, la seva conservació és incompatible amb les obres i el seu interès arqueològic ha estat objecte d'exhaustiva recerca i documentació, i en conseqüència, es considera que podria autoritzar-se l'eliminació parcial de les estructures afectades, sota el control del director de la intervenció.

7. CONCLUSIONS

La intervenció arqueològica preventiva portada a terme als carrers Sotstinent Navarro, Plaça de l'Àngel, Pare Gallifa, Mercaders, Arc de Sant Silvestre i Colomines, de Barcelona va permetre conèixer l'existència de restes arqueològiques a la zona afectada, per sota dels nivells contemporanis.

Els resultats arqueològics han estat positius als sectors 3000 (carrer Sotstinent Navarro entorn al núm. 11-13) i al sector 9000 (carrer de l'Arc de Sant Silvestre).

Pel que fa al carrer Sotstinent Navarro, es va documentar l'UE 3004, que corresponia a un paviment de llambordes de pedra calcària (datat a finals de segle XIX). A la mateixa cota es va descobrir que el paviment de llambordes estava adossat a un mur arrasat, que corresponen a l'UE 3005 (segles XIX-XX). El mur estava format per petits blocs de pedra calcària units mitjançant morter amb una tonalitat groguenca i matisos blancs, produïts per la pedra calcària trinxada. Tant el paviment (UE 3004) com el mur (UE 3005) continuaven per sota de la rasa.

La presència de l'UE 3008, que corresponia a una claveguera construïda amb rajols de 15 per 30 cm, estava coberta per la preparació del paviment de llambordes (UE 3006) no va ser afectada a les exigències de l'obra constructiva, ja que està a una cota entorn als 6,05 m snm (o el que és igual a uns 90 cm del paviment actual del carrer).

L'UE 3005, que corresponia a un mur orientat en direcció oest-est, de 40 cm d'alçada per 40 cm de gruix, visible a la rasa, però la seva continuació en direcció al centre del carrer era evident, no tant al tram més proper a la línia de façana dels números 11-13, ja que queda retallat pels diferents serveis i per la rasa de l'edifici actual de la primera meitat del segle XX. Estava format per petits blocs de pedra calcària amb una tonalitat oxidant i de mida variant.

Per l'orientació de la estructura, UE 3005, podria correspondre a una estructura en relació al desmuntatge o enderrocament de les cases de principis del segle XX, ja que segueix la mateixa orientació a les cases de finals del

segle XIX, no enderrocades o el que és el mateix l'orientació de l'illa de cases del carrer Sotstinent Navarro des del número 14 fins al 20, a l'igual que l'edifici enderrocat justament al davant, que estava adossat a la muralla i torre del carrer Baixada Caçador o Sots-tinent Navarro núm 12.

El pla urbanístic d'Àngel Baixeras⁶¹, aprovat l'any 1889, desenvolupava la idea inclosa ja al pla d'Ildefons Cerdà d'obrir diverses vies rectes a través del teixit medieval amb l'objectiu de modernitzar-lo, revalorar el sòl i millorar les comunicacions. De les tres avingudes previstes, només la Gran Via, anomenada després Via Laietana, seria oberta completament a partir de l'any 1908 amb el finançament del Banco Hispano-Colonial⁶². Els enderrocs no sols comportaren la modificació de la trama medieval, sinó també la desaparició d'un abundant patrimoni arquitectònic. Les protestes a favor de la conservació dels valors medievals motivaren a l'any 1911 la disminució del volum enderrocat i també algunes adaptacions en la relació entre la nova trama i la vella.

D'aquesta especulació i centralització de capital va proporcionar una amplada de 80 m i una longitud de 900 m. Aquest pla urbanístic va provocar la desaparició de 74 carrers i l'enderrocament de 270 cases⁶³.

El mur UE 3005 i el paviment de llambordes UE 3004 datat a finals del segle XIX, podria correspondre a la dependència d'una casa enderrocada a principis del segle XX. És poc probable que sigui part de la pavimentació del carrer de principis del segle XX, ja que la cota de circulació seria molt baixa, i cal tenir present que l'illa de cases del davant no arriben a aquesta cota a l'interior. Per la qual cosa, estaria més en relació a part d'una casa enderrocada a principis del segle XX.

⁶¹ Per més informació sobre el pla d'Àngel Baixeras, consultar: (2001) *La construcció de la gran Barcelona: L'obertura de la Via Laietana, 1908-1958*. Ajuntament de Barcelona.

⁶² És la burgesia amb un capital financer important com: Gaspar de Remisa; Manuel Girona amb el seu Banc de Barcelona; Antonio López, Marquès de Comillas, amb el Banco Hispano-Colonial, els Arnús, Vilumara, Taberner, etc. els que motivaren per produir un centre de negoci imitant el modelo de Haussmann.

⁶³ Segons Miquel Vallès: "La Via Laietana o *la orgía de la destrucción*" a *La Barcelona Rebelde*. Ed. Octaedro, 2003, p. 199; l'enderrocament va provocar una expulsió d'uns 10.000 persones.

Respecte al sector 9000, que respon al carrer de l'Arc de Sant Silvestre es va documentar una claveguera sense coberta (UE 9003-9007-9008), que podria correspondre a la utilitzada entorn el segle XVIII, ja que el creixement urbanístic en aquest indret el requeriria. Moltes de les cases existents entorn al carrer de l'Arc de Sant Silvestre es situen a finals del segle XVIII. Tant l'estructura com la composició de la claveguera podrien indicar una cronologia moderna.

No obstant això, no ens és possible donar una atribució o datació concreta a l'estructura, tant per les males condicions de conservació de la mateixa, com pel fet que no es va recuperar material associat.

Els dos murs localitzats U.E. 9012-9013 podrien correspondre a part d'un dipòsit, que per la seva composició del morter podria indicar un grau més d'antiguitat, però la dificultat d'excavar i les condicions de trobar un estrat associat fiable són minses. Per la qual cosa, a mode d'hipòtesis podrien situar-los entorn al segle XVI-XVII.

En qualsevol cas, però, les dades que ens ha aportat són limitades, pel fet que de les escasses estructures arqueològiques documentades a la zona pròxima. Naturalment, l'escassa profunditat de la zona afectada per la intervenció que ens ocupa, així com les reduïdes dimensions de les rases, l'abundant presència de serveis i la inexistència de material arqueològic, han dificultat en gran mesura l'obtenció de dades més reveladores pel que fa a la datació i atribució de les estructures.

És per aquesta raó que serà necessari esperar futures intervencions arqueològiques que amplii els coneixements sobre l'àrea estudiada i ajudin a respondre els interrogants plantejats.

8. BIBLIOGRAFIA

- AA. VV. (1982): *Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 8: El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- AA. VV. (1985): *Passat i present de Barcelona (II). Materials per a l'estudi del medi urbà*. Publicacions i edicions de la Universitat de Barcelona. Barcelona.
- AA. VV. (1997): *Els Barris de Barcelona. Volum I: Ciutat Vella. L'Eixample*. Dirigit per Alberch i Fugueras, Ramon. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
- AA. VV. (2001): *La construcció de la gran Barcelona: l'obertura de la Via Laietana 1908-1958*. Museu d'Història de la Ciutat. Barcelona.
- AGUELO MAS, Jordi; HUERTAS ARROYO, Josefa; i PUIG VERDAGUER, Ferran (2005): "Santa Caterina de Barcelona: assaig d'ocupació i evolució" a *Quarhis. Quaderns d'Arqueologia i Història de la Ciutat de Barcelona*. Època II Any 2005 núm. 01. Ajuntament de Barcelona, Institut de Cultura: Museu d'Història de la Ciutat, pàg. 13-43.
- AINAUD, Juan; GUDIOL, José; i VERRIÉ, F. -P. (1947): *Catálogo monumental de España. La ciudad de Barcelona*. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Diego Velázquez. Madrid.
- ARTIGUES CONESA, Pere Lluís; i FERNÁNDEZ ESPINOSA, Antoni (2002): *Memoria de la intervención arqueológica en "L'Antic Mercat del Born" de Barcelona. Fechas de la intervención: noviembre de 2001 – abril de 2002*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.
- CALPENA i MARCOS, Daria. (2004): *Memòria arqueològica conjunta de les intervencions a l'entorn del Passeig del Born (C/ Sombrerers, Fossar de les Moreres i Placeta de Montcada) i Plaça del Fossar de les*

- Moreres. Barri de la Ribera, Ciutat Vella (Barcelona). Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.*
- CARANDINI, Andrea (1997): *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*. Crítica. Barcelona.
 - CARRERAS y CANDY, Francesch [1916]: *Geografía General de Catalunya. La ciutat de Barcelona*. Establiment Editorial de Albert Martín. Barcelona.
 - CIRICI, Alexandre (1971): *Barcelona pam a pam*. Teide, S. A. Barcelona.
 - CUBELES i BONET, Albert; i PUIG i VERDAGUER, Ferran (2004): “Les fortificacions de Barcelona”. A: AA. VV. *Abajo las murallas!!! 150 anys de l'enderroc de les muralles de Barcelona*. Museu d'Història de la Ciutat. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.
 - FABRE, Jaume; i HUERTAS CLAVERIA, Josep Maria (1977): *Tots els barris de Barcelona. Volum V: L'Eixample i la Barcelona Vella*. Edicions 62. Barcelona.
 - FÀBREGAS i ESPADALER, Marta. (2004): *Memòria arqueològica: entorn del Passeig del Born (Barri de la Ribera, Districte Ciutat Vella)*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.
 - FÀBREGAS i ESPADALER, Marta; i HUERTAS ARROYO, Josefa. [1998 o posterior]: *Memoria arqueológica – Mercat del Born. Barcelona (Barrio de la Ribera – Distrito Ciutat Vella). Código – 66/98*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.
 - FARRÉ, R.; SERRÀ, D. - 1991: *Memòria de l'excavació a la Plaça Comercial. Inèdit*.
 - FERRER ÀLVAREZ, Conxita (2002): *Memòria sobre la intervenció arqueològica a l'avinguda de l'Argentera i carrer Comerç. Barcelona (Barcelonès). Agost 2001*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.

- FUGUET SANS, Joan (1982): “La Comanda Templera de Palau a Barcelona”. A: AA. VV. *Catalunya romànica. Vol. XX. El Barcelonès. El Baix Llobregat. El Maresme*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg. 233-236.
- GALERA, Montserrat; ROCA, Francesc; i TARRAGÓ, Salvador (1982): *Atlas de Barcelona (segles XVI a XX)*. Publicacions del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya. Barcelona.
- GARCIA BIOSCA, Joan Eusebi; MIRÓ ALAIX, Núria; REVILLA CUBERO, Emili (2003): “Un context paleoandalusí a l'excavació de l'Arxiu Administratiu de Barcelona (1998)” a *II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya*. Sant Cugat del Vallès 18-21 d'abril de 2002. Ed. ACRAM, pàg. 363-380
- GARCIA ESPUCHE, Albert; i GUÀRDIA BASSOLS, Manuel (1986): *Espai i societat a la Barcelona preindustrial*. Edicions de la Magrana. Barcelona.
- GARCIA ESPUCHE, Albert; i GUÀRDIA BASSOLS, Manuel (1993): “Estructura urbana”. A: *Història de Barcelona. Volum 5. El desplegament de la ciutat manufacturera (1714-1833)*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 45-107.
- GRANADOS, J. O. (1982): “La ciutat de Barcelona: l'arqueologia urbana medieval”. A: AA. VV. *Catalunya romànica. Volum XX. El Barcelonès. El Baix Llobregat. El Maresme*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg. 143-151.
- GRANADOS, J. O.; i RODÀ, I. (1993): “Barcelona a la baixa romanitat”. A: AA. VV. *III Congrés d'història de Barcelona. La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història. Barcelona, 20, 21 i 22 d'octubre de 1993*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 25-46.
- GRANADOS GARCIA, Josep Oriol (1976): “Estudios de arqueología romana barcelonesa: la Puerta Decumana o del Noroeste”. *Pyrenae*.

Crònica arqueològica, núm. 12. Universidad de Barcelona. Barcelona. Pàg. 157-171.

- GRANADOS GARCIA, Josep Oriol (1991): "Estructura urbana de la ciutat romana". A: *Història de Barcelona. Volum 1. La ciutat antiga*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 139-201.
- GRANADOS GARCIA, Josep Oriol (1995): *Memòria de la intervenció arqueològica al solar de l'Arxiu Administratiu (Ciutat Vella, Barcelona). Desembre 1995*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.
- GRANADOS GARCIA, Josep Oriol (1996): *Memòria de la intervenció arqueològica a Sotstinent Navarro, 30-32 (Ciutat Vella, Barcelona). Novembre 1996*. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.
- GUÀRDIA, Manuel; i GARCIA ESPUCHE, Albert (1992): "Consolidació d'una estructura urbana; 1300-1516". A: *Història de Barcelona. Volum 3: La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*. Dirigit per Sobrequés i Callicó, Jaume. Enciclopèdia Catalana i Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 35-72.
- HARRIS, Edward C. (1991): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Crítica. Barcelona.
- HURTADO, Víctor; MESTRE, Jesús; i MISERACHS, Toni (1995): *Atlas d'història de Catalunya*. Edicions 62. Barcelona.
- MARSINACH TIRVIÓ, Montserrat (1989): "Urbanisme i societat a Barcelona a mitjan segle XIV: la plaça del Blat". A: AA. VV. *Història urbana del Pla de Barcelona. Volum I. Actes del II Congrés d'Història del Pla de Barcelona celebrat a l'Institut Municipal d'Història els dies 6 i 7 de desembre de 1985*. Institut Municipal d'història. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 119-131.

- MIRÓ i ALAIX, Carme (2005): “Balanç anual de l’activitat arqueològica a la ciutat (setembre 2003 - desembre 2004)”. *Quaderns d’arqueologia i història de la ciutat de Barcelona*, Museu d’Història de la Ciutat, Barcelona, època II, any 2005, núm. 01: pàg. 133-149.
- MONGUILÓ CORTÉS, Estibaliz (2005): *Memòria de la intervenció arqueològica als carrers Comercial 11-19, de la Ribera 5-7 i passeig Picasso 40. (Barcelona, Barcelonès). Dades de la intervenció: Del 17 de Març al 25 de Març de 2004. Codi MHCB: 073/04.* Treball inèdit.
- NICOLAU i MARTÍ, Antoni; i CUBELES i BONET, Albert (2004): “El 150è aniversari de l’enderrocament de les muralles: repensant la ciutat contemporània”. A: AA. VV. *Abajo las murallas!!! 150 anys de l’enderroc de les muralles de Barcelona*. Museu d’Història de la Ciutat. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Barcelona. Pàg. 13-37.
- PALLARÈS, Francesca (1975): “La topografia i els orígens de la Barcelona romana”. *Cuadernos de arqueología e historia de la ciudad*, núm. XVI, 1975. Museo de Historia de la Ciudad. Ayuntamiento de Barcelona. Barcelona. Pàg. 5-80.
- PIQUER i FERRER, Esperança (1982): “Castells, fortificacions i edificacions civils del Barcelonès anteriors al 1300. Castell del Regomir”. A: AA. VV. *Catalunya romànica. Vol. XX. El Barcelonès. El Baix Llobregat. El Maresme*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg. 59.
- PUIG i VERDAGUER, Ferran (1999): “Ciutat i muralla de Bàrcino”. A: AA. VV. *Del romà al romànic. Història, art i cultura de la Tarraconense mediterrània entre els segles IV i X*. Enciclopèdia Catalana, S. A. Barcelona. Pàg. 84-86.
- RAYA DE CÁRDENAS, Maria; i MIRÓ JUÁREZ, Beatriu (1991): “Excavació arqueològica a la plaça de Sant Miquel”. *Tribuna d’arqueologia 1989-1990*, 1991. Direcció General del Patrimoni Cultural. Servei d’Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Barcelona.

- SANPERE i MIQUEL, Salvador (1890): *Topografía antigua de Barcelona: rodalía de Corbera*. Imprenta de Henrich y Comp. en C. Comandita. Barcelona.
- SANZ PARERA, Miquel (1988): *El Pla de Barcelona. Constitució i característiques físiques*. Amelia Romero, editora. Sant Cugat del Vallès.
- SUAU i LLEAL, Laura (2005): *Memòria arqueològica de la intervenció al carrer Templers, núms. 6-14 (Barcelona, el Barcelonès)*. Codi MHCB: 34/05. Data intervenció: 27 d'abril al 20 de maig del 2005. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.
- VILA i CARABASA, Josep Maria. [1998 o posterior]: *Memòria de la intervenció arqueològica al C/ Montcada, núms. 21-23 (intervenció 15/98)*. Barcelona, Barcelonès. 14 de maig a 3 de juliol de 1998. 3 d'agost a 3 d'octubre de 1998. Àrea de Coneixement i Recerca. Generalitat de Catalunya. Treball inèdit.

ANNEXES

Annex 1. Repertori estratigràfic

Annex 2. Inventari del material arqueològic

Annex 3. Dibuix material arqueològic

Annex 4. Documentació fotogràfica

Annex 5. Documentació planimètrica

ANNEX 1. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 1001	
SECTOR: 1000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	PAVIMENT ACTUAL			
DESCRIPCIÓ:	Formada per lloses de pedra de 60 cm de llargada, 40 cm d'amplada i 6'5 cm. de gruix, lligades amb morter de ciment			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	1002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 1002	
SECTOR: 1000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Capa de formigó d'uns 10 cm de potència			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	1003	Cobert per	1001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 1003	
SECTOR: 1000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Actual		
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Sauló de color marró clar amb restes de material constructiu contemporani. Cobria serveis contemporanis. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa. Nivell de rebliment de rases de servei recents.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	1002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 2001	
SECTOR: 2000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Actual		
DEFINICIÓ:	PAVIMENT ACTUAL			
DESCRIPCIÓ:	Formada per lloses de pedra de 60 cm de llargada, 40 cm d'amplada i 6'5 cm. de gruix, lligades amb morter de ciment			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	2002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 2002	
SECTOR: 2000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Actual		
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Capa de formigó d'uns 10 cm de potència			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	2003	Cobert per	2001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 2003	
SECTOR: 2000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Actual		
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Sauló de color marró clar amb restes de material constructiu contemporani. Cobria serveis contemporanis. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa. Nivell de rebliment de rases de servei recents.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	2002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 3001	
SECTOR: 3000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Actual		
DEFINICIÓ:	PAVIMENT			
DESCRIPCIÓ:	Paviment actual del carrer Sotstinent Navarro format per paviment hidràulic en la seva majoria i aprofitament de paviment de lloses de pedra calcària. Preparació del paviment està compost per formigó. La potència aproximada és de 30 cm.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	3002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 3002	
SECTOR: 3000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Actual		
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Estrat format per terra poc argilosa amb presència de sauló, utilitzada per cobrir els diferents serveis (aigua, gas i llum). La potència aproximada és de 50 cm.			
MATERIAL DIRECTOR:	Restes orgàniques			
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	3003-3006-3008-3009	Cobert per	3001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 3003	
SECTOR: 3000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Inici del segle XX	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Estrat amb gran presència de morter amb inclusions de petites pedres calcàries seleccionades de tonalitat blanca amb matisos marrons. La potència aproximada és de 8 cm.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	3004-3005	Cobert per	3002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 3004	
SECTOR: 3000	AFECTACIÓ: PARCIAL		CRONOLOGIA: Finals segle XIX	
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Paviment de llambordes de pedra calcària regulars de 30 per 30 cm aproximadament, disposades en dos fileres. El gruix de les llambordes és d'uns 10 cm, tallat per la base a cops de maceta.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	3006-3008	Cobert per	3002-3003
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	3005	Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 3005	
SECTOR: 3000	AFECTACIÓ: PARCIAL		CRONOLOGIA: Finals del segle XIX	
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Mur de pedra calcària amb gran presència de morter de tonalitat groguenca. Es conserven duess fileres d'alçada (40 cm) i 60 cm de gruix. La direcció del mur és oest-est.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	3003
	Talla a	3007	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	3004
	S'entrega a		Se li entrega	3006-3009-3010

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 3006	
SECTOR: 3000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Finals del segle XIX	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Preparació del paviment U.E. 3005, format per morter blanc-groguenc amb inclusions de pedra calcària seleccionada. La potència aproximada és de 30 cm.			
MATERIAL DIRECTOR:	Rajoles vidrades amb blanc estannífer datades a finals del segle XIX			
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	3006-3007	Cobert per	3002-3003-3004
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a	3005	Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 3007	
SECTOR: 3000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Inici segle XIX		
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Estrat argilós de tonalitat grisosa amb matisos marrons, presència de morter de l'estrat superior. La potència aproximada és de 15 cm.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	3005-3006-3008-3009-3010
	Talla a		Tallat per	3011
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 3008	
SECTOR: 3000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Finals segle XIX		
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Claveguera formada per rajoles de 15 per 30 cm. Va deixar de funcionar per la col·locació del paviment UE 3004.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	3007	Cobert per	3002-3004-3006
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04				U.E. 3009	
SECTOR: 3000		AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Finals segle XIX	
DEFINICIÓ:		ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:		Estrat format per material constructiu (morter) de l'enrunament de les cases per l'obertura de la Via Laietana. La potència és de 10 cm.			
MATERIAL DIRECTOR:					
SEQÜÈNCIA FÍSICA:		Igual a		Equivalent a	
		Rebleix a		Reblert per	
		Cobreix a	3010	Cobert per	3002
		Talla a		Tallat per	
		Es recolza a		Se li recolza	
		S'entrega a	3005	Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04				U.E. 3010	
SECTOR: 3000		AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA:	
DEFINICIÓ:		ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:		Estrat de terra no homogènia amb inclusions de morter, sorra i material ceràmic.			
MATERIAL DIRECTOR:					
SEQÜÈNCIA FÍSICA:		Igual a		Equivalent a	
		Rebleix a		Reblert per	
		Cobreix a	3007	Cobert per	3009
		Talla a		Tallat per	
		Es recolza a		Se li recolza	
		S'entrega a	3005	Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 3011	
SECTOR: 3000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Inici del segle XX		
DEFINICIÓ:	RETALL			
DESCRIPCIÓ:	Retall de l'estrat U.E. 3007 per la construcció del mur UE 3005.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	3005
	Talla a	3007	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 4001	
SECTOR: 4000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Actual		
DEFINICIÓ:	PAVIMENT ACTUAL			
DESCRIPCIÓ:	Formada per lloses de pedra de 60 cm de llargada, 40 cm d'amplada i 6'5 cm de gruix, lligades amb morter de ciment			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	4002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 4002	
SECTOR: 4000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Capa de formigó d'uns 10 cm de potència			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	4003	Cobert per	4001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 4003	
SECTOR: 4000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Sauló de color marró clar amb restes de material constructiu contemporani. Cobria serveis contemporanis. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa. Nivell de rebliment de rases de servei recents.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	4002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 5001	
SECTOR: 5000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	PAVIMENT ACTUAL			
DESCRIPCIÓ:	Formada per lloses de pedra de 60 cm de llargada, 40 cm d'amplada i 6'5 cm. de gruix, lligades amb morter de ciment			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	5002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 5002	
SECTOR: 5000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Capa de formigó d'uns 10 cm de potència			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	5003	Cobert per	5001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 5003	
SECTOR: 5000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Sauló de color marró clar amb restes de material constructiu contemporani. Cobria serveis contemporanis. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa. Nivell de rebliment de rases de servei recents.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	5002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 6001	
SECTOR: 6000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	PAVIMENT ACTUAL			
DESCRIPCIÓ:	Formada per lloses de pedra de 60 cm de llargada, 40 cm d'amplada i 6'5 cm de gruix, lligades amb morter de ciment			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	6002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 6002	
SECTOR: 6000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Capa de formigó d'uns 10 cm de potència			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	6003	Cobert per	6001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 6003	
SECTOR: 6000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Sauló de color marró clar amb restes de material constructiu contemporani. Cobria serveis contemporanis. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa. Nivell de rebliment de rases de servei recents.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	6002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 7001	
SECTOR: 7000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	PAVIMENT ACTUAL			
DESCRIPCIÓ:	Format per paviment hidràulic de 20 x 20 cm i 2,5 cm de gruix, lligades amb morter de ciment			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	7002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 7002	
SECTOR: 7000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Capa de formigó d'uns 10 cm de potència			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	7003	Cobert per	7001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 7003	
SECTOR: 7000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Sauló de color marró clar amb restes de material constructiu contemporani. Cobria serveis contemporanis. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa. Nivell de rebliment de rases de servei recents.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	7002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 8001	
SECTOR: 8000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:	PAVIMENT ACTUAL			
DESCRIPCIÓ:	Format per paviment hidràulic de 20 x 20 cm i 2,5 cm de gruix , lligades amb morter de ciment			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	8002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04				U.E. 8002	
SECTOR: 8000		AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:		ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:		Capa de formigó d'uns 10 cm de potència			
MATERIAL DIRECTOR:					
SEQÜÈNCIA FÍSICA:		Igual a		Equivalent a	
		Rebleix a		Reblert per	
		Cobreix a	8003	Cobert per	8001
		Talla a		Tallat per	
		Es recolza a		Se li recolza	
		S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04				U.E. 8003	
SECTOR: 8000		AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Actual	
DEFINICIÓ:		ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:		Sauló de color marró clar amb restes de material constructiu contemporani. Cobria serveis contemporanis. L'estrat s'estenia més enllà de la cota màxima de profunditat de la rasa. Nivell de rebliment de rases de servei recents.			
MATERIAL DIRECTOR:					
SEQÜÈNCIA FÍSICA:		Igual a		Equivalent a	
		Rebleix a		Reblert per	
		Cobreix a		Cobert per	8002
		Talla a		Tallat per	
		Es recolza a		Se li recolza	
		S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9001	
SECTOR: 9000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Actual		
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Paviment de llambordes actual i preparació de formigó			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	9002	Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9002	
SECTOR: 9000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Actual		
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Estrat format per terra poc argilosa amb presència de sauló, utilitzada per cobrir els diferents serveis (aigua, gas i llum). La potència aproximada oscil·la entre 40-50 cm.			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	9003/9008-9010-9013	Cobert per	9001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04				U.E. 9003	
SECTOR: 9000		AFECTACIÓ: TOTAL		CRONOLOGIA: Finals del segle XVIII	
DEFINICIÓ:		ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:		Claveguera de blocs rectangulars de pedra calcària que discorre al llarg del carrer de l'Arc de Sant Silvestre			
MATERIAL DIRECTOR:					
SEQÜÈNCIA FÍSICA:		Igual a		Equivalent a	
		Rebleix a		Reblert per	
		Cobreix a	9011	Cobert per	9002
		Talla a		Tallat per	
		Es recolza a		Se li recolza	
		S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04				U.E. 9004	
SECTOR: 9000		AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Finals del segle XVIII	
DEFINICIÓ:		ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:		Tram de la claveguera paral·lela a l'UE 9003			
MATERIAL DIRECTOR:					
SEQÜÈNCIA FÍSICA:		Igual a		Equivalent a	
		Rebleix a		Reblert per	
		Cobreix a	9011	Cobert per	9002
		Talla a		Tallat per	
		Es recolza a		Se li recolza	
		S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9005	
SECTOR: 9000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Finals segle XVIII		
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Part inferior de la claveguera. Es troba afectada pel col·lector actual del carrer, instal·lat entorn a l'any 1988			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9006	
SECTOR: 9000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Finals segle XVIII		
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Part superior de la claveguera UE 9003-9004			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	9011	Cobert per	9002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9007	
SECTOR: 9000	AFECTACIÓ: TOTAL		CRONOLOGIA: Finals del segle XVIII	
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Tram de claveguera que desemboca a la claveguera UE 9003			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	9011	Cobert per	9002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	9003	Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9008	
SECTOR: 9000	AFECTACIÓ: TOTAL		CRONOLOGIA: Finals del segle XVIII	
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Tram de claveguera que desemboca a l'estructura UE 9003			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a	9011	Cobert per	9002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a	9003	Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9009	
SECTOR: 9000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Segle XVIII	
DEFINICIÓ:	RETALL			
DESCRIPCIÓ:	Rasa per la instal·lació de la claveguera UE 9003-9004			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	9003-9004-9005
	Talla a	9011	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9010	
SECTOR: 9000	AFECTACIÓ:		CRONOLOGIA: Segle XVIII	
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Banqueta de fonamentació de l'edifici actual			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	
	Talla a	9011	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9011	
SECTOR: 9000	AFFECTACIÓ:	CRONOLOGIA: Tardorromana?		
DEFINICIÓ:	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ:	Estrat argilós amb tonalitat grisosa amb presència de material ceràmic			
MATERIAL DIRECTOR:	No excavat. La neteja va proporcionar 3 fragments de ceràmica comuna tardorromana			
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	9002-9003-9004-9005
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9012	
SECTOR: 9000	AFFECTACIÓ: TOTAL	CRONOLOGIA: Segles XVI-XVII		
DEFINICIÓ:	ESTRUCTURA			
DESCRIPCIÓ:	Mur de dipòsit de morter marró-groguenc amb pedra calcària irregular conserva una cantonada			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	9002
	Talla a	9011	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D'UNITAT ESTRATIGRÀFICA. CODI: 163/04			U.E. 9013	
SECTOR: 9000	AFECTACIÓ: TOTAL		CRONOLOGIA: Segles XVI-XVII	
DEFINICIÓ:	Estructura			
DESCRIPCIÓ:	Mur de dipòsit de morter marró-groguenc amb pedra calcària irregular conserva una cantonada. Solidari amb l'estructura UE 9012			
MATERIAL DIRECTOR:				
SEQÜÈNCIA FÍSICA:	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Reblert per	
	Cobreix a		Cobert per	9002
	Talla a	9011	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

ANEX 2. INVENTARI DEL MATERIAL ARQUEOLÒGIC

CARRERS DE SOTSTINENT NAVARRO, 1-23 / PLAÇA DE L'ÀNGEL, 5 / PARE GALLIFA, 1-3 /
MERCADERS, 14-18 / ARC DE SANT SILVESTRE, 1-5 / COLOMINES, 2-8 (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def.		Tècnica	Pasta	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions
				Fragm.	Tipo.			Int.	Ext.	Int.	Ext.		
2003		1	14002	VO	EOR	TO	AO					Segle XVII	Sense decorar
2003		1	14002	PE	ESC	TO	AO					Segle XVII	Sense decorar
2003		1	14002	VO	GIB	TO	AO					Segle XVII	Sense decorar
2003		10	15000		TPT								
2003	01	1	14002	VO	ESC	TO	AO					Segle XVII	Sense decorar. Pasta beix
2003	02	1	14002	VO	ESC	TO	AO					Segle XVII	Presenta morter de calç al seu in
3006		1	13106	PE	FIN	MO	AO			VE	VE	Segles I-II dC.	
3006		1	14003	VO	PAT	TO	AO			VI	VI	Segle XVIII-XIX	Vidrat marró
3006		1	14003	SF	FIN	TO	AO			VI	VI	Segle XIX	Vidrat jaspejat en manganès sobr
3006		1	14107	PE	PAT	TO	AO	PI		VI	VI	Mitjans Segle XVIII	
3006		1	14303	VO	PAT	MO	CA	IF		VE	VE	Finals Segle XIX	
3006		1	14303	FO	PAT	MO	CA		IS	VE	VE	Finals Segle XIX	Presenta el segell de Pickman &
3006		2	15000		TPT								
3006		2	50032									Segle XIX	Decoració en groc, manganès, ve
3006		1	50037									Segle XIX	Decoració en manganès i blau so

CARRERS DE SOTSTINENT NAVARRO, 1-23 / PLAÇA DE L'ÀNGEL, 5 / PARE GALLIFA, 1-3 /
MERCADERS, 14-18 / ARC DE SANT SILVESTRE, 1-5 / COLOMINES, 2-8 (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def.		Tècnica	Pasta	Decoració		Acabats		Cronologia	Observacions
				Fragm.	Tipo.			Int.	Ext.	Int.	Ext.		
3006	01	1	14002	VO	EOR	TO	AO					Segle XVII	Sense decorar
3006	02	1	14300	VO	GIB	TO	AO			VI		Segle XIX	
3010		1	14002	VO	PAT	TO	AO					Segle XIX	
3010		1	14002	VO	ESC	TO	AO					Segle XVII-XVIII	Pasta beix
3010		2	14002	VO	POT	TO	AO						Pasta beix
3010		2	14002	VO	POT	TO	AO					Segle XIX	Pasta beix
3010		3	14002	FO	POT	TO	AO					Segle XIX	Pasta beix
3010		1	14003	VO	OLL	TO	AO			VI		Segle XVIII	Vidrat melat
3010		1	14107	SF	PAT	TO	AO	PI		VI	VI	Mitjans Segle XVIII	
3010	01	1	14002	VO	GET	TO	AO					Segle XIX	
3010	02	1	14002	VO	GET	TO	AO					Segle XIX	Presenta calç al seu interior
3010	03	1	14300	VO	PAT	TO	AO			VI	VI	Segle XIX	
5003	01	1	50032									Segle XVIII	
5003	02	1	50032									Segle XVIII	Decoració d'una verge
9002		1	14002	SF	CAF	TO	AO						

CARRERS DE SOTSTINENT NAVARRO, 1-23 / PLAÇA DE L'ÀNGEL, 5 / PARE GALLIFA, 1-3 /
MERCADERS, 14-18 / ARC DE SANT SILVESTRE, 1-5 / COLOMINES, 2-8 (CIUTAT VELLA, BARCELONA)

INVENTARI DE MATERIAL ARQUEOLÒGIC

U.E.	Núm.	Frag.	Class.	Def.			Decoració				Acabats		Cronologia	Observacions
				Fragm.	Tipo.	Tècnica	Pasta	Int.	Ext.	Int.	Ext.			
9002		1	14002	VO	GER	TO	AO							
9002		1	14002	VO	PAT	TO	AO							
9002		1	14002	FO	POT	TO	AO							
9002		1	14003	SF	COL	TO	AO				VI			Vidrat melat
9002		1	14003	BR	CAT	TO	AO					VI	Segle XVII-XVIII	Vidrat verd
9002		1	14303	VO	TAP	MO	CA			IF	VE	VE	Finals Segle XIX	Possiblement pertany a una tapa
9002		1	50032										Segle XVIII	Decoració en groc, manganès, ve
9002		1	50037									VI	Segle XIX	Vidrat blanc
9002	01	1	14002	PE	GER	TO	AO						Segle XVII	
9002	02	1	14002	VO	ESC	TO	AO						Segle XVI	
9002	03	1	14003	VO	OLL	TO	AO				VI	VI	Segle XVI-XVII	Vidrat melat
9011		2	13310	SF	FIN	TO	AO							
9011		1	13402	VO	OLL	TL	GR						Segles IV-VI	

SERVEI D'ARQUEOLOGIA
**TAULA CODIS PER A INVENTARI DE MATERIALS
 ARQUEOLÒGICS**
CERÀMICA
1. CLASSIFICACIÓ

11000	Prehistòria	13050	campaniana/vernís negre indeterminada
11001	Neolítica	13051	precampaniana
11050	del Coure	13052	campaniana A
11101	del Bronze	13053	campaniana A tardana
11101	del Bronze antic	13054	campaniana B
11102	del Bronze mig	13055	campaniana B-oide
11103	del Bronze final	13056	campaniana C
12000	Protohistòrica sense determinar	13057	campaniana empuritana
12001	feno-púnica indeterminada	13058	etrusca vernís negre
12002	feno-púnica engalba vermella	13059	imitacions campanianes
12003	feno-púnica engalba negra	13060	vernís negre púnic
12004	no-púnica engalba comuna		
12005	grega d'occident	13100	terra sigillata indeterminada
		13101	presigillata
12050	roja a torn	13102	T S precoç
12051	engalba roja	13103	T S retina
12052	pintada	13104	T S itàlica
12053	comuna ibèrica	13105	T S tardo-itàlica
12054	grisa de la costa catalana	13106	T S sudgàlica
12055	grollera	13107	T S marmorata
12056	grans recipients d'emmagatzematge	13108	T S clara B
		13109	T S hispànica tardana
13000	Món Clàssic sense determinar	13110	T S hispànica indeterminada
13001	grega indeterminada	13111	T S africana A
13002	<i>buchero nero</i>	13112	T S africana A/D
13003	àtica figures negres	13113	T S africana A/C
13004	àtica figures vermelles	13114	T S africana C
13005	àtica vernís negre	13115	T S africana D
13006	taller de les petites estampetes	13116	T S africana indeterminada
13007	taller de Rhode	13117	imitacions T S hispànica
13008	taller de Nikia-Ion	13118	T S clara
13009	taller de pàteres 3 palmetes radials	13119	T S lucente
		13120	paleocristina grisa

13121	paleocristina ataronjada	13302	àmfora feno-púnica
13122	<i>late Roman C</i>	13303	àmfora ebussitana
13123	produccions orientals (corintia)	13304	àmfora romana
13124	vidriada romana	13305	àmfora greco-itàlica
13125	imitacions clara D	13306	àmfora itàlica
13126	paleocristina pintada	13307	àmfora gàl·lica
		13308	àmfora hispànica
13150	parets fines indeterminades	13309	àmfora bètica
13151	parets fines itàliques	13310	àmfora de la Tarraconense
13152	parets fines d'Acco	13311	àmfora lusitana
13153	parets fines sudgàl·liques	13312	àmfora africana
13154	parets fines "clofolla d'ou"	13313	àmfora oriental
13155	parets fines hispàniques	13314	suports d'àmfores
13156	imitacions parets fines	13315	amforiscs
		13316	disc terra cuita
13200	llàntia indeterminada	13317	taps
13201	llàntia grega	13318	fragments vasos retallats
13202	llàntia republicana	13319	altres accessoris
13203	llàntia republicana vernís negre	13320	<i>dollia</i>
13204	llàntia imperial	13321	àmfora rodia
13205	llàntia imperial de volutes	13322	àmfora corintia
13206	llàntia imperial de disc	13323	àmfora Samos
13207	llàntia africana de canal		
13208	llàntia africana	13400	comuna a torn oxidada d'època indeterminada
13209	llàntia africana paleocristiana	13401	comuna a mà oxidada d'època indeterminada
13210	llàntia africana ARS	13402	comuna a torn reduïda d'època indeterminada
		13403	comuna a mà reduïda d'època indeterminada
13250	comuna oxidada	13404	comuna oxidada d'època indeterminada
13251	comuna reduïda	13405	comuna reduïda d'època indeterminada
13252	comuna baix-imperial	13406	comuna a torn bescuitada indeterminada
13253	comuna engalba blanca		
13254	comuna engalba negra	13500	comuna oxidada medieval
13255	comuna engalba vermella	13501	comuna reduïda medieval
13256	comuna roig pompejà	13502	comuna bescuitada medieval
13257	comuna itàlica		
13258	comuna africana de cuina		
13259	comuna emporitana oxidada		
13260	comuna de cuina acurada		
13261	imitacions comuna africana		
13262	comuna bescuitada		
13263	ceràmica comuna de Lípari		
13264	ceràmica daurada		
13265	ceràmica eivissenca tardo antiga		
13266	ceràmica de Pantelleria		
13267	ceràmica itàlica tardo antiga		
13300	àmfora indeterminada		
13301	àmfora massaliota		

14000	Món medieval i modern indeterminat	14126	blanca i blava de la cirera
14001	comuna oxidada a mà	14128	blanca i blava Paterna-Manises
14002	comuna oxidada a torn	14129	blanca i groga "orla d'influència del Renaixement"
14003	comuna oxidada vidriada		
14004	comuna reduïda a mà	14200	reflex metàl·lic
14005	comuna reduïda a torn	14201	reflex metàl·lic producció catalana
14006	comuna reduïda vidriada	14202	reflex metàl·lic de l'ungla
		14203	reflex metàl·lic de sanefa amb gallons
14050	islàmica indeterminada	14204	reflex metàl·lic de sanefa amb fulles
14051	islàmica verd- manganès	14205	reflex metàl·lic de sanefa en negatiu
14052	islàmica melada	14206	reflex metàl·lic decoració floral
14053	islàmica corda seca total	14207	reflex metàl·lic de fons picat
14054	islàmica corda seca parcial	14208	reflex metàl·lic de pinzell-pinta
14055	islàmica esgrafiada	14209	reflex metàl·lic decoració geomètrica
14056	islàmica pintada	14210	reflex metàl·lic amb lletres o anagrames
14057	islàmica daurada reflex metàl·lic	14211	reflex metàl·lic i blava
14058	islàmica a motlle	14212	reflex metàl·lic de Paterna
14059	islàmica comuna oxidada	14213	reflex metàl·lic de Manises
14060	islàmica comuna reduïda	14214	reflex metàl·lic de Paterna-Manises
14061	islàmica manganès sota coberta melada	14215	reflex metàl·lic sanefa reticulada
14062	islàmica vidrada		
		14250	blanca i manganès
14100	vidrada blanca	14251	blanca-manganès blau i manganès
14101	blanca i blava	14252	blanca-manganès verd i manganès
14102	blanca i blava de Barcelona	14253	blanca-manganès verd i manganès de Paterna
14103	blanca i blava catalana	14254	blanca-manganès verd i manganès de Manises
14104	blanca i blava d'orles diverses	14255	blanca-manganès verd i manganès catalana
14105	blanca i blava de la botifarrada	14256	blanca-manganès i verd
14106	blanca i blava de l'arracada	14257	blanca-manganès i polícroma
14107	blanca i blava d'influència francesa		
14108	blanca i blava de la cirereta	14300	pisa blanca
14109	blanca i blava de faixes o cintes	14301	pisa decorada
14110	blanca i blava de la Segarra	14302	porcellana
14111	blanca i blava d'Escornalbou	14303	Pickman/Cartuja
14112	blanca i blava de la panotxa	14304	d'importació
14113	blanca i blava regalats	14305	maiolica lligur
14114	blanca i blava de Poblet	14306	polícroma
14115	blanca i blava de sanefa negativa		
14116	blanca i blava de transició	14400	vaixella segle XX
14117	blanca i blava amb la Tau		
14118	blanca i blava d'influència de Savona	15000	material ceràmic no recipient
14119	blanca i blava corbata o palmera		
14120	blanca i blava ditada		
14121	blanca i blava de blondes		
14122	blanca i blava de Paterna		
14123	blanca i blava de Manises		
14124	blanca i blava de Manises i groga		
14125	blanca i blava de la figueta		

2. DEFINICIÓ DEL FRAGMENT

sense forma	SN
sense definir	SD
perfil sencer	PS
vora	VO
nansa	NA
arrencament de nansa	AN
coll	CO
carena	CR
llavi	LL
fons	FO
abocador	AB
escòria	ER
pom agafor	AG
broc	BR
orelleta	OR
peu	PE
pivot	PI
bec	BE

Per a llànties:

<i>Infundibulum</i>	IN
Pico (<i>rostrum</i>)	RO
Orla (<i>margo</i>)	MA
Disc	DI
Volutes	VL

3. TIPOLOGIA: Per materials del Món Clàssic amb una tipologia ja establerta.

ABAS.	Abascal
AFRIC.	Africana
AGUARD.	Aguarod
ALM.	Almagro
ATL.	Atlante
BAIL.	Bailey
BEL.	Beltran
BRUCK.	Bruckner
DECHEL.	Dechelette
DRAG	Dragendorf
DRES.	Dressel
EBUS.	Ebusitana
GOUD.	Goudineau
H.	Hayes
HALT.	Haltern
HERM.	Hermet
KEAY	Key
LAMB.	Lamboglia

LAIET.	Laietana
LOPEZ	López Mullor
LUDOW.	Ludowici
M.	Morel
MEZQ.	Mezquiriz
OBER.	Oberaden
OELM.	Oelman
OST.	Ostia
OSW.	Oswald
PALL.	Pallarès
PASC.	Pascual
RIG.	Rigoir
RITT.	Ritterling
SAL.	Salomonson
SPT.	Spitzer

4. FORMA: Per a materials no classificats tipològicament. Bàsicament, ceràmiques prehistòriques, medievals i modernes)

Ceràmica a mà:

bol/vas carenat	BCA
bol/vas cilíndric	BCI
bol/vas bitroncocònic	BBT
bol/vas troncocònic	BTR
bol/vas elíptic	BEL
bol/vas globular	BGL
bol/vas globular amb coll	BGC
bol/vas germinat	BGE
bol/vas múltiple	BMU
bol/vas ovoide	BOV
bol/vas perfil en S	BPS
bol/vas semiesfèric	BSE
bol/vas subesfèric o subesfèric de vora exvasada	BSU
copa	COP
cullera	CUL
formatgera	FOR
forma indeterminada	FIN
fragment retallat no perforat	FRN
fragment retallat perforat	FRP
gresol	GES
paleta	PAL
plat carenat	PCA
plat/tapadora	PLT
plata	PLA
suport	SOP
tassa	TAS

Ceràmica a torn:

Ceràmica grega

Alabastró ALA
 Àmfora AMF
 Aryballos ARY
 Hydria HYD
 Kalathos KAL
 kratera calze KCA
 kratera campana KCP
 krateracolumnes KCO
 kratera volutes KVO
 kylix KYL
 lebes LEB
 lekythos LEK
 oinochoe OIN
 pelike PEL
 skiphos SKI
 stamnos STA
 unguentari bulb UBU
 unguentari fusiforme UFU
 unguentari UGU

Ceràmica clàssica, medieval i moderna

abeurador ABE
 ampolla AMP
 bací BAC
 barral BLN
 bol BOL
 canalobre CAN
 cassola CSS
 cassola patina cendrosa CSC
 càntir CAT
 catúfol CAF
 colador COL
 copa COP
 cossi COS
 cremaperfums CRP
 cubell CUB
 escalfeta ESF
 escudella ESC
 escudella d'orelletes EOR
 fogó FOG
 formes amb abocador FAB
 formes obertes FOB
 formes tancades FTA
 forma indeterminada FIN
 fruiter FRU
 gerra GER
 gerreta GET
 gerro GRR

gibrell GIB
 got GOT
 greixonera GRE
 guardiola GUA
 llàntia cassola i bec pessigat LCB
 llàntia peu alt LPA
 llàntia piqueta LPI
 llumanera LLU
 menjadora MEN
 mesura MES
 morter MOR
 motlle MOT
 motlle sigillata MSG
 olla OLL
 olla patina cendrosa OPC
 orsa ORS
 pàtera PTT
 plat PAT
 plat d'ala PDA
 plat/tapadora PTA
 plat/tapadora vora fumada PTF
 plata PLA
 plat tallador PTL
 poal POA
 pot POT
 pot de farmàcia PFA
 rentamans REN
 safata SAF
 saler SLR
 salsera SAL
 servidora SEV
 setrill SET
 sitra SIT
 suport SOP
 suport d'anell SAN
 suport rodet SRD
 tallador TAL
 tapadora TAP
 tassa TAS
 tenalla TEN
 test TES
 tinter TIN
 tupí TUP
 urna URN
 xocolatera XOC

Material ceràmic no recipient (codi classificació 15000):

artefacte no definit AND
 bola BLA
 cilindres de forn CFO
 dena DEN
 figura antropomorfa FAN
 figura zoomorfa FZM
 fragment d'argila indet. FAI
 fussiaiola FUS
 joguina JOG
 màscara MAS
 pes de teler circular PTC
 pes de teler oval PTO
 pes de teler rectangular PTR
 pes de teler indeterminat PTI
 pes de teler troncocònic PTT
 pipes PIP
 placa PLC
 rodet ROD
 tres peus terrisser TPT
 disc circular terrisser DCT
 suport llar de foc SLF
 peça circular foradada PCF

4. TÈCNICA

a mà MA
 a torn TO
 a torn lent TL
 a motlle MO
 motlle cistelleria MC
 ensamblada EN
 indeterminada IN

5. DECORACIÓ

acanalada AC
 aiguada AG
 aplicació AL
 aplicació metàl·lica AM
 aplicació pasta blanca AL
 aplicació pasta roja AR
 aplicació pedres AP
 baquetons BA
 barbotina BB
 bigoti BI
 botons BO

calada CA
 cordons digitacions CD
 cordons incisió CI
 cordons impressió CM
 cordons llisos CL
 cordons pessigats CP
 ditada DI
 esgrafiada ES
 excisa EX
 impresa canya/os IO
 impresa cardial IC
 impresa cistelleria IL
 impresa digitada ID
 impresa espàtula IE
 impresa estampillada NP
 impresa pinta LL
 impresa punxó MA
 impresa puntillada MG
 impresa raspatllada MO
 impresa teixit IT
 impresa ungulada IU
 impressió fent incisió IM
 impressions diverses IF
 incisa IN
 incisa pintada NP
 llengüeta LL
 mamellons MA
 mangra MG
 motlle MO
 mugró MU
 ondulació en vora OV
 perforada PF
 pessigada PE
 pintada blanca PB
 pintada negra PN
 pintada roja PR
 pintada roig-marronós PM
 polícroma PP
 pseudoexcisa PS
 rodeta RO
 vernís roig VR

6. PASTA

grollera GO
 grollera oxidada GO
 grollera reduïda GR
 grollera mixta GM
 acurada oxidada AO
 acurada reduïda AR

acurada mixta AM
acurada bescuitada AB
grollera bescuitada GB
bescuitada BE
caolinítica CA

7. ACABATS

allisat AL
allisat amb fang AF
arenós AR
brunyit BR
encastació de fang EF
engalbat EN
esmaltat EM
espatulat ES
estriat ET
marques terrisser MT
pàtina cendrosa PC
pentinada PE
pintat PI
rugós RU
strice ST
vernissat VE
vidrat VI

METALL

1. CLASSIFICACIÓ

20000	indeterminat
20001	bronze
20002	ferro
20003	plata
20004	or
20005	plom
20006	aleacions diverses
20007	altres metalls
20008	coure

2. FORMA

agulla	AGU
agulla de cap	AGC
alabarda	ALB
àncora	ANC
anell	ANL
anella	ANE
arracada	ARR
arreus de cavall	ARC
artefacte indeterminat	ATI
ast	AST
bala	BAL
barra	BRR
bola/boleta	BLT
bomba	BOM
botó	BOT
braçalet	BRA
braser	BRS
cadena	CAD
clau	CLA
dena	DEN
destral	DRT
diadema	DMA
didal	DID
elements de carro	ECR
elements religiosos	ERE
enformador	ENF
escarpa	EPA
escòria	ESR
escultura	ESC
escut	EST
espasa	ESP
falcata	FAL
fíbula indeterminada	FBI

fíbula anular	FAN
fíbula d'apèndix caudal	FAC
fíbula de bucla	FBU
fíbula de naveta	FNA
fíbulade pivot	FPV
fíbula doble ressort	FDR
fíbula indígena de colze	FIC
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fil/frag. riscle/anell/braçalet	FFR
frontissa	FTS
ganivet	GNV
gerra	GER
globelet	GOB
llingot	LIN
mirall	MRL
moneda	MON
pectoral	PEC
penjant	PJA
pinces	PNC
placa	PLC
pondius	PON
punta fletxa	PFL
punta llança/javelina	PLJ
punxó	PNX
punyal	PNY
serra	SER
sivella	SIV
vas	VAS
xinxeta	XIN

3. TÈCNICA

forja	FJ
fosa	FS
cisellar	CS
repussar	RP
calat	CL

VIDRE

1. CLASSIFICACIÓ

30000	vidre
30001	pasta vítrea
30002	cristall
30003	escòria

2. DEFINICIÓ DEL FRAGMENT

sense forma	SF
sense definir	SD
perfil sencer	PS
vora	VO
nansa	NA
arrencament de nansa	AN
coll	CO
carena	CR
llavi	LL
fons	FO
peu	PE
pivot	PI
bec	BE
pom/agafador	AG
escòria	ER
boca	BO

3. FORMA

fragment no definit	VIN
ampolla	AMP
amforisc	VAR
barreta	BAR
bol	BOL
camafeu	VCS
copa	COP
dena	DEN
element construcció	VEC
element d'ús funerari	VEF
element d'ús personal	VEP
flascons	VFL
gerra	GER
plat	PAT
plata	PLA
setrill	SET
ungüentari	UGU
vas	VAS

4. TÈCNICA

realització no definida	VIN
vidre-mosaic	AMP
motlle decorat	VAF
motlle baix relleu	MB
motlle volum rodó	MR
poliment	VL
tallat	VT
gravat	VG
amb aplicacions	VA
fondi d'or	VO
pintat	VP
bufat	VG

MATERIAL LÍTIC

1. CLASSIFICACIÓ

40000	indeterminat	anell	ANE
40001	sílex	artefacte indeterminat	ATI
40002	quars	artefacte no definit	ATD
40003	jaspi	baix relleu	BAR
40004	granit	bala	BAL
40005	arenisca	bola	BLA
40006	volcànic	braçalet	BRA
40007	micaesquistos	braçalet d'arquer	BÇA
40008	caliça	cassoleta	CTA
40009	marbre	dena	DEN
40010	alabastre	enformador	ENF
40011	conglomerat	escultura	ESC
40012	travertí	figura zoomorfa	FZM
40013	pissarra	figura antropomorfa	FAN
40014	pedres precioses	gresol	GES
40015	minerals	inscripció	INS
40016	fòssils	mà de molí	MMO
40017	rierencs	molí barquiforme	MBA
40018	calcària	molí (roda)	MOL
		morter	MOR
		motlle de fundició	MFU
		peça circular foradada	PCF
		peça circular no perforada	PCN
		pedestal	PED
		penjant	PJA
		placa	PLC
		placa decorada	PDC
		placa foradada	PFD
		punyal	PNY
		sarcòfag	SAR

2. FORMA

pedra tallada no retocada ascla	ASC
pedra tallada no retocada fulla	FLL
pedra tallada no retocada rebuig	REB
nucli fragmentat	FNU
nucli amb còrtex	NCO
nucli sense còrtex	NSC
pedra retocada perforador	PFD
pedra retocada gratador	GRA
pedra retocada rascadora	RAS
pedra retocada làmina de dors	LDO
pedra retocada làmina retocada	LRE
pedra retocada punta de dors	PDO
pedra retocada punta (retoc simple)	PUN
pedra retocada geomètric	GEO
pedra retocada denticulat	DNT
pedra retocada truncadura	TRU
pedra retocada punta de fletxa	PFL
pedra retocada osca	OSC
pedra polida cisell	CIS
pedra polida destrat	DTA
allisador	ALS
àncora	ANC

MATERIALS CONSTRUCCIÓ

1. CLASSIFICACIÓ

50000	alabastre
50001	arenisca
50002	elements ceràmics
50003	estuc/arrebossat
50004	fusta
50005	ímbrex
50006	indeterminat
50007	maó
50008	marbre
50009	morter
50010	mosaic
50011	tessel·les
50012	opus signinum
50013	pintura/estuc pintat
50014	rajoles
50015	tegula
50016	tegula “mammata”
50017	tegula de suports
50018	terracotes
50019	tovots/tapial
50020	cornisa
50021	columna
50022	capitell
50023	carreu
50024	antefix
50025	canonada
50026	gàrgola
50027	tubuli
50028	teula vidrada
50029	teula
50030	rajola blanca i blava (XVI)
50031	rajola blanca i blava moderna (XVII-XVIII)
50032	rajola polícroma (XVIII- XIX)
50033	rajola polícroma anterior (XVIII)
50034	rajola blanca i blava anterior (XVIII)
50035	canaló
50036	motllura
50037	rajola vidrada
50038	totxana

MATÈRIA ORGÀNICA

1. CLASSIFICACIÓ

60000	matèria orgànica general
60001	os
60002	ivori
60003	closca
60004	fusta treballada
60005	teixit
60006	cuiro
60007	vegetals
60008	paper
60050	restes antropològiques
60051	macrofauna
60052	microfauna
60053	fauna aquàtica
60054	malacofauna
60055	fusta no treballada
60056	carbó
60057	granes
60058	fauna terrestre no definida

2. FORMA

agulla	AGU
agulla de cap agulla o punxó	AGC
ampolla	AMP
anell	ANE
aplic	APL
artefacte d'os/petxina/ibori	OPI
artefacte no definit	AND
beiana	BEI
bossa	BSA
botó	BOT
braçalet	BRA
caixa	CXA
calçat	CÇA
cistell	CTL
cistelleria	CIS
corda	CDA
corn tallat	COT
cullera	CUL
cullereta tocador	CUT
dau	DAU
dena	DEN
dent decorada	DTD
dent perforada	DTP

diari	DIA
enformador	ENF
espàtula	ESP
falange decorada	FLD
figura antropomorfa	FAN
figura zoomorfa	FZM
fitxa de joc	FIJ
frontissa	FTS
fus	FUS
fusta frag. indet.	FFI
fusta construcció naval	FCO
fusta construcció	FCN
ganxet	GAN
mànec	MEC
marcador	MCD
penjant	PJA
petxina frag. polida	POP
pinta	PNT
polidor	PUL
punta fletxa	PFL
punxó	PNX
punyal	PNY
raspall	RAS
resquill apuntat	RQA
sabates	SAB
tapadora	TAP
teixit	TXI
ullal porc sengñar tallat	UPS

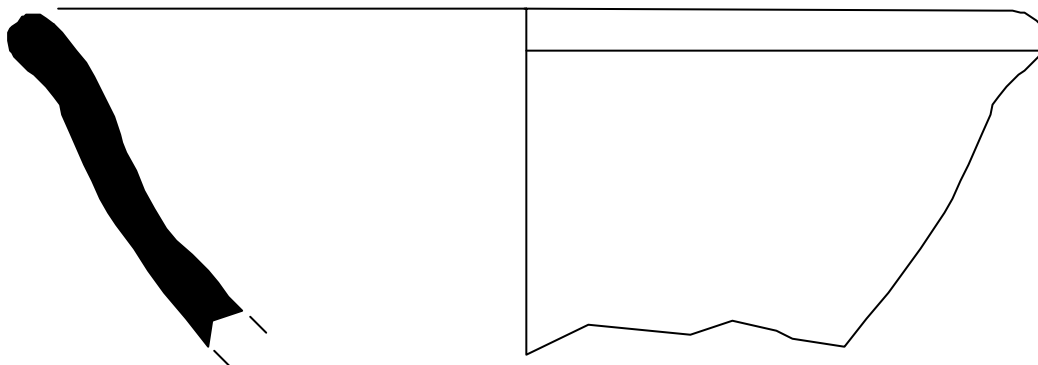
3. TÈCNICA

matèria prima sense modificar	MPS
matèria prima en procés de fabricació	MPF
matèria prima modificada	MPM

MOSTRES PER A ANÀLISIS

70000	terra
70001	morter
70002	pedra
70003	metall
70004	carbó (anàlisi antracològica)
70005	pol·len
70006	granes
70007	llavors
70008	carbó (C14)

ANNEX 3. DIBUIX DEL MATERIAL ARQUEOLÒGIC

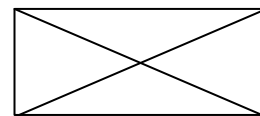

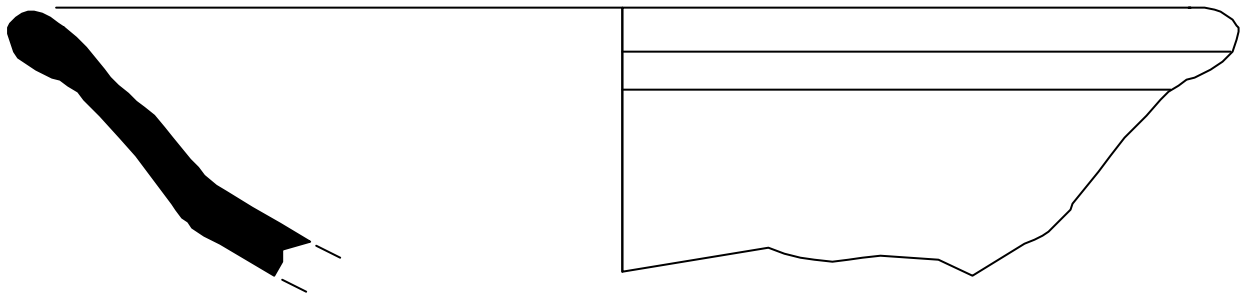
Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 2003-1

Mides: Alçària: 4,5 cm \varnothing base: cm \varnothing vora: 13 cm

LÀMINA 1

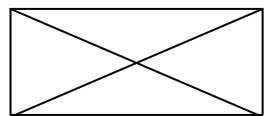
0 5 cm

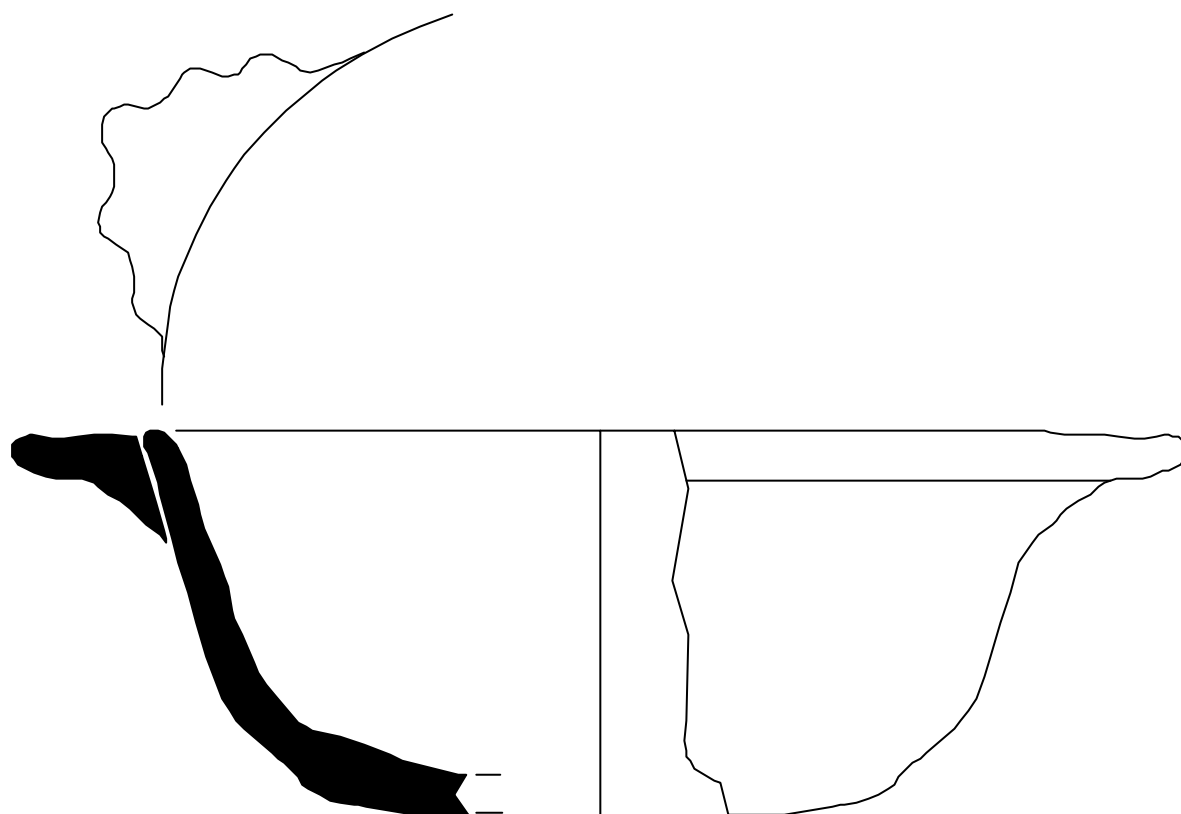
Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 2003-2

Mides: Alçària: 3,5 cm \varnothing base: cm \varnothing vora: 16 cm

LÀMINA 2

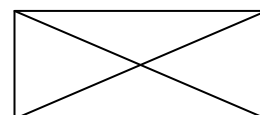

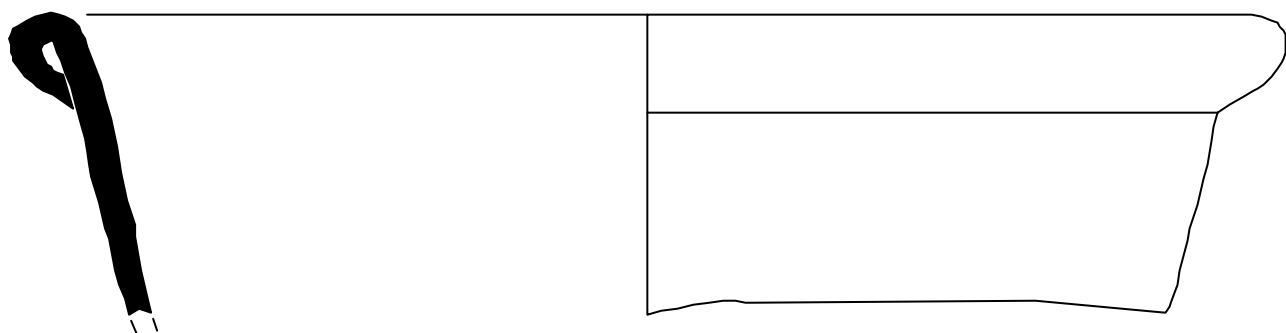
Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 3006-1

Mides: Alçària: 5 cm \varnothing base: 6 cm \varnothing vora: 12 cm

LÀMINA 3

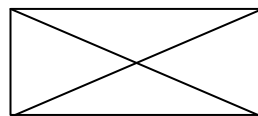

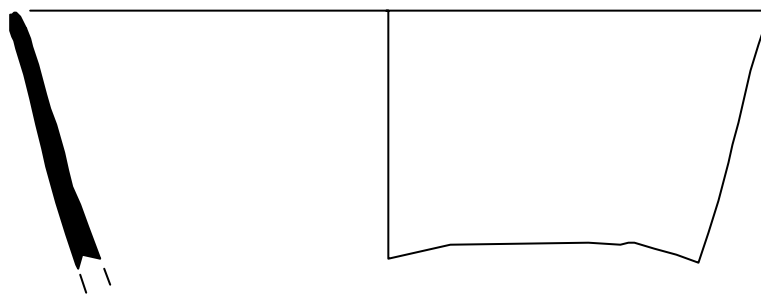
Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 3006-2

Mides: Alçària: 6 cm \varnothing base: cm \varnothing vora: 23 cm

LÀMINA 4

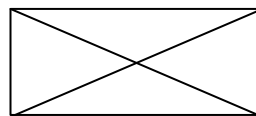

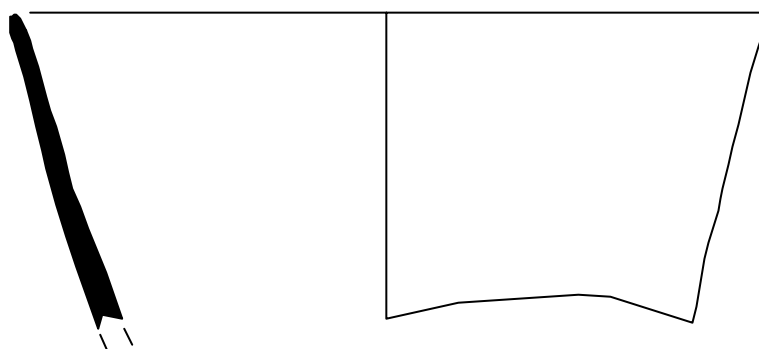
Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 3010-1

Mides: Alçària: 3,5 cm \varnothing base: cm \varnothing vora: 10 cm

LÀMINA 5

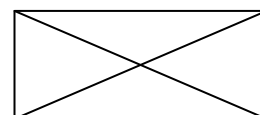

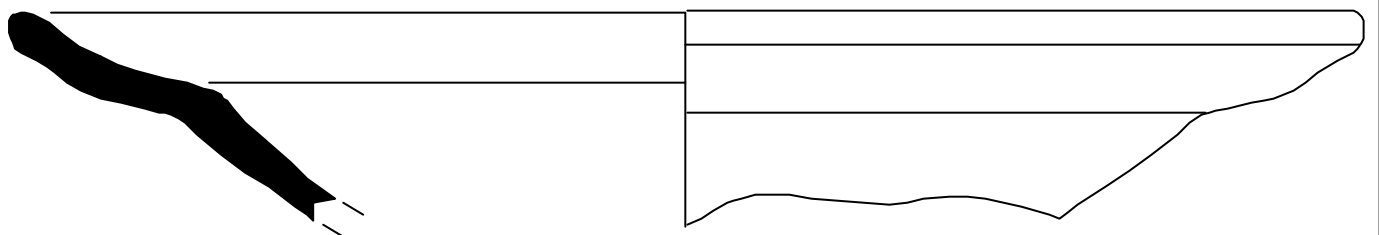
Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 3010-2

Mides: Alçària: 4 cm \varnothing base: cm \varnothing vora: 10 cm

LÀMINA 6

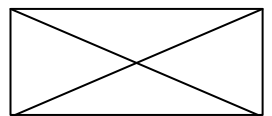

Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 3010-1

Mides: Alçària: 2,8 cm \varnothing base: cm \varnothing vora: 18 cm

LÀMINA 7

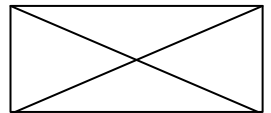
0 5 cm

Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 5003-2

Mides: Alçària: 1,3 cm \varnothing 13 x 13 cm

LÀMINA 8

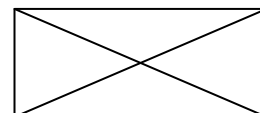
0 5 cm

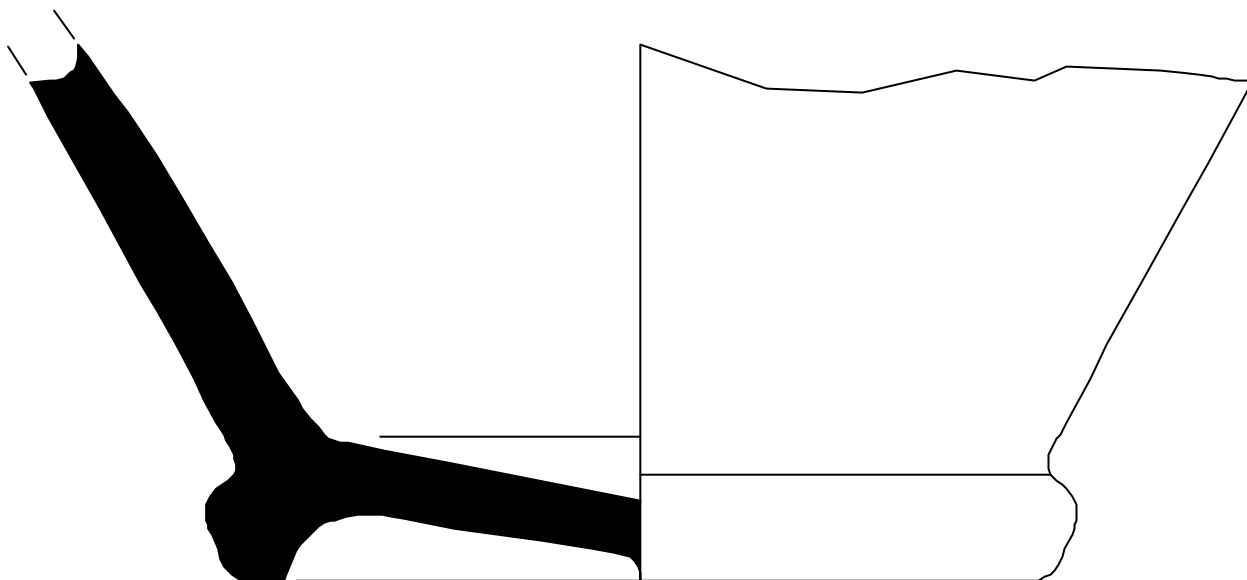
Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 5003-2

Mides: Alçària: 1,7 cm \varnothing 14,5 cm

LÀMINA 9

0 5 cm

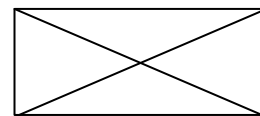
A horizontal scale bar with alternating black and white segments, used for measurement.

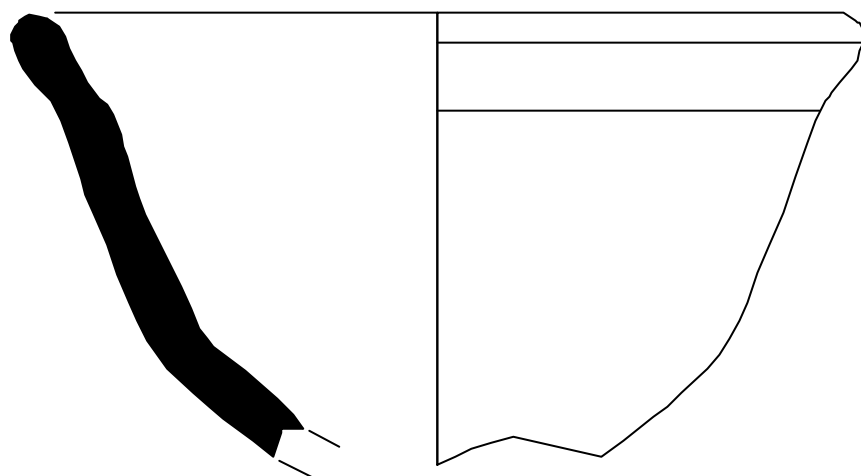
Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 9002-1

Mides: Alçària: 7 cm \varnothing base: 11 cm \varnothing vora: cm

LÀMINA 10

0 5 cm

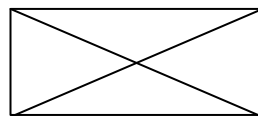
A horizontal scale bar with alternating black and white segments, used for measurement.

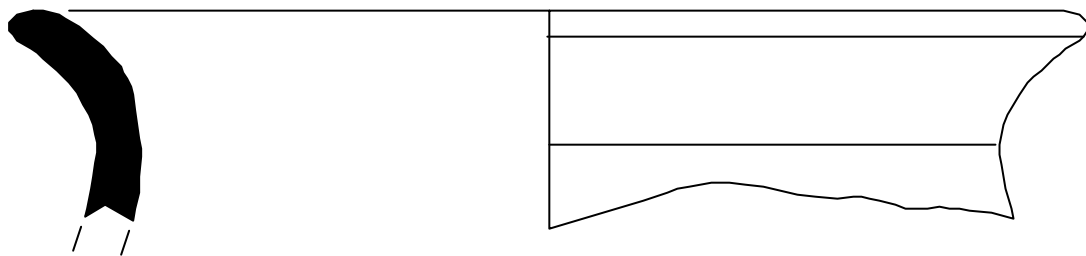
Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 9002-2

Mides: Alçària: 6 cm \varnothing base: cm \varnothing vora: 11 cm

LÀMINA 11

0 5 cm

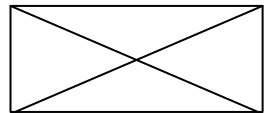
A horizontal scale bar with a black and white alternating pattern, used for measurement.

Jaciment: 163/04

Núm. inventari: 9002-3

Mides: Alçària: 3 cm \varnothing base: cm \varnothing vora: 14 cm

LÀMINA 12

ANNEX 4. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

FOTOGRAFIA 1: Detall de la rasa 1000, on es pot observar la coberta del col·lector.

FOTOGRAFIA 2: Detall del reompliment de runa al sector 2000.

FOTOGRAFIA 3: Estructura U.E. 3004 (paviment de llambordes) al carrer del Sotstinent Navarro núm. 11-13.

FOTOGRAFIA 4: Visió general del mur U.E. 3005 i el paviment adossat U.E. 3004.

FOTOGRAFIA 5: Detall del mur U.E. 3005.

FOTOGRAFIA 6: Detall la rasa al sector 4000.

FOTOGRAFIA 7: Detall del sector 4000, en la confluència entre el carrer Sotstinent Navarro i la plaça Emili Vilanova.

FOTOGRAFIA 8: Detall del mur de claveguera U.E. 9003 al tram del carrer de l'Arc de Sant Silvestre amb la Plaça de Santa Caterina.

FOTOGRAFIA 9: Detall del mur de claveguera U.E. 9003 al carrer de l'Arc de Sant Silvestre
núm. 3.

FOTOGRAFIA 10: Detall del mur de claveguera U.E. 9003 al tram del carrer de l'Arc de Sant Silvestre núm. 3-5.

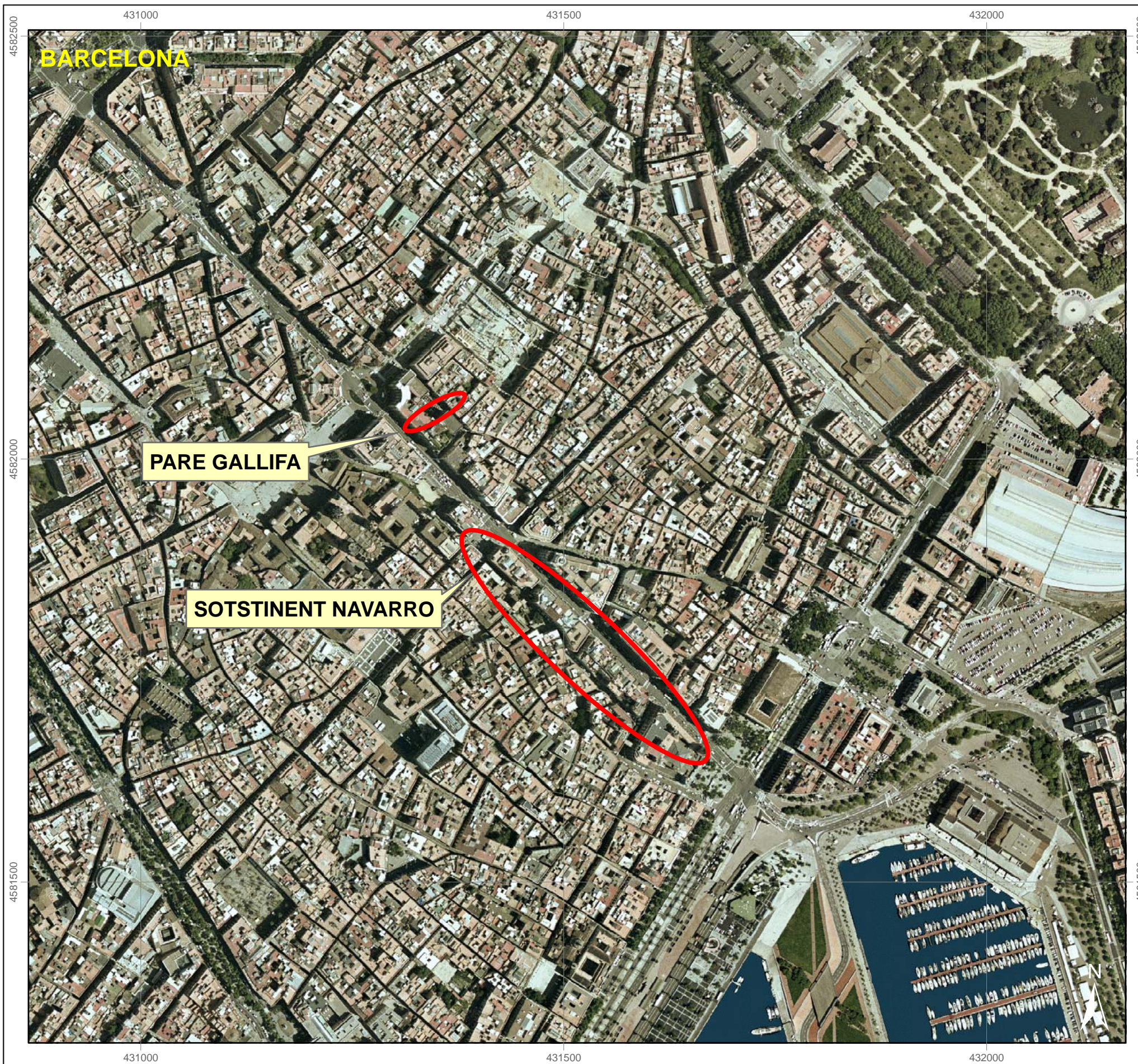

FOTOGRAFIA 11: Detall dels murs solidaris U.E. 9012-9013, que podrien formar part d'un dipòsit de cronologia entre els segles XVI-XVII.

FOTOGRAFIA 12: Detall del mur de claveguera al carrer de l'Arc de Sant Silvestre amb el carrer de Mercaders.

ANEX 5. DOCUMENTACIÓ PLANIMÈTRICA

LOCALITZACIÓ GEOGRÀFICA

NOM DEL PROJECTE: INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA ALS CARRERS SOTSTINENT NAVARRO 1-23, PLAÇA DE L'ÀNGEL 5, PARE GALLIFA 1-3, MERCADERS 14-18, ARC DE SANT SILVESTRE 1-5 I COLOMINES 2-8.
CODI MHC 163/04

MUNICIPI/S: BARCELONA

COMARCA/QUES: EL BARCELONÈS

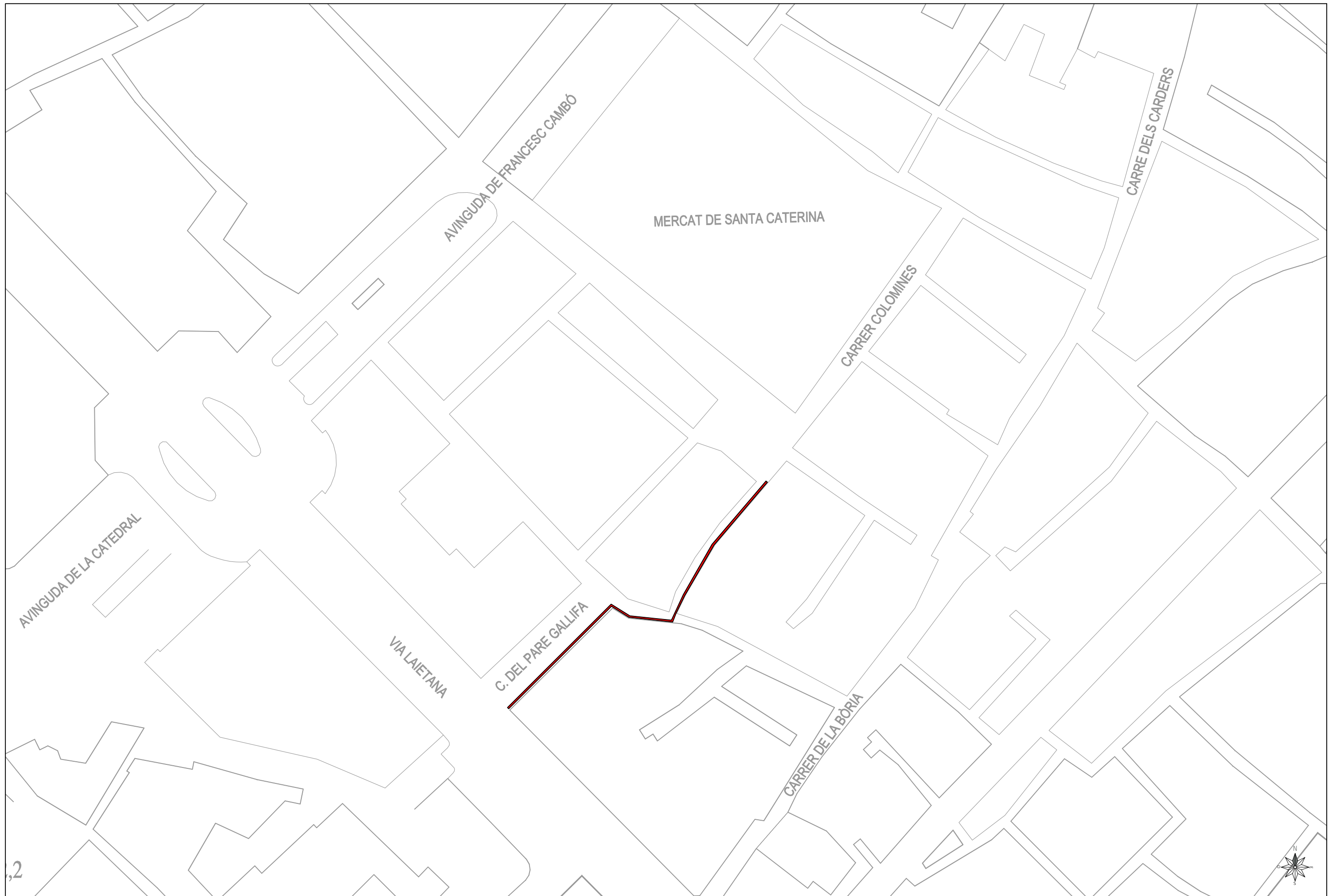
PROVÍNCIA: BARCELONA

DISSENY I ELABORACIÓ: ALEX MORENO, DAVID SOLER
BASE CARTOGRÀFICA: INSTITUT CARTOGRÀFIC DE CATALUNYA
PROJECCIÓ UTM FUS 31N AMB DATUM EUROPEU DE 1950 (PARÀMETRES ICC/UB)

Escala 1:5.000

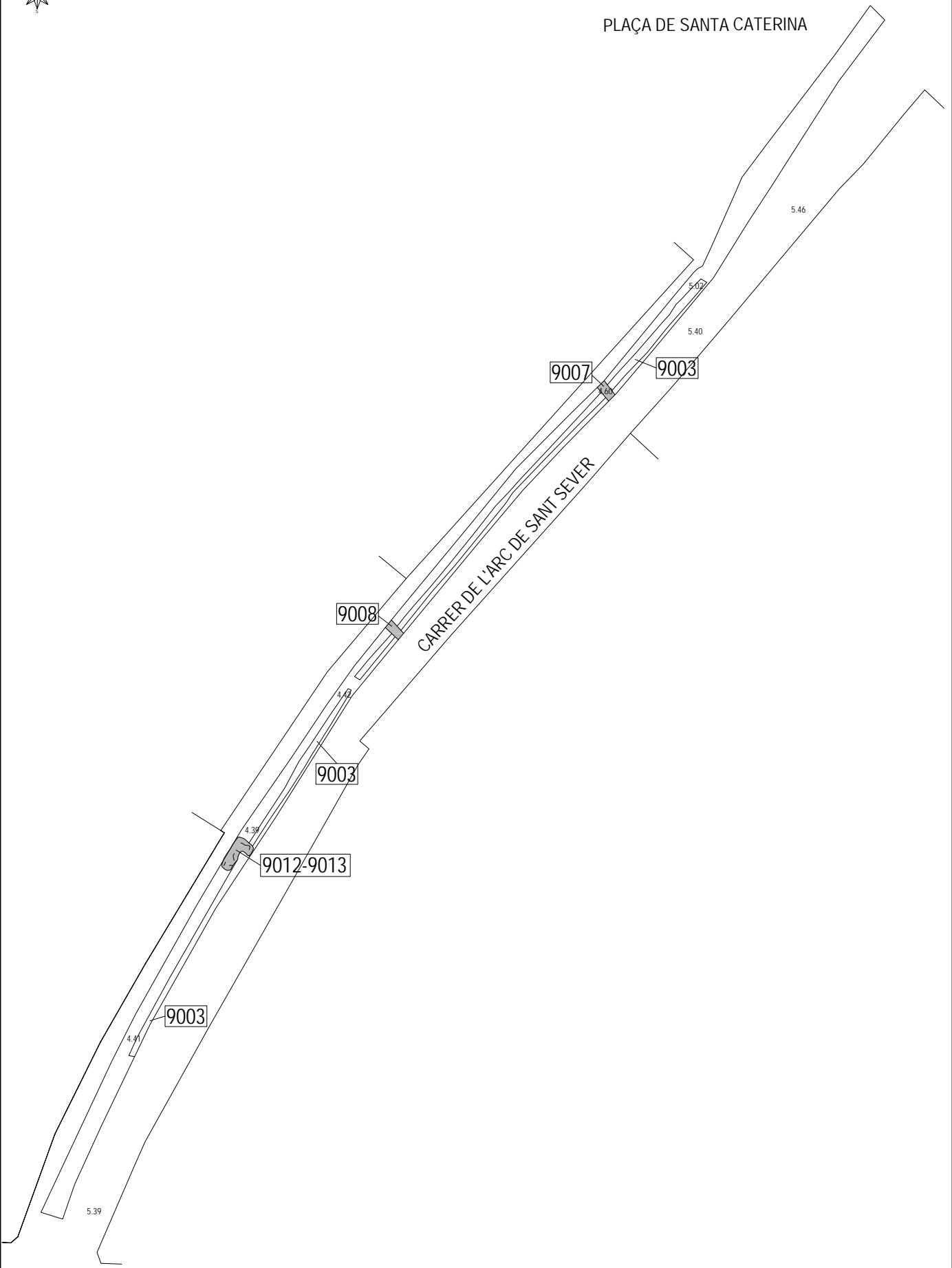

2

PLAÇA DE SANTA CATERINA

EXCAVACIÓ:
INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA REALITZADA ALS CARRERS SOTSTINENT
NAVARRO 1-23, PLAÇA DE L'ÀNGEL 5, PARE GALLIFA 1-3, MERCADERS 14-18,
ARC DE SANT SILVESTRE 1-5 I COLOMINES 2-8, BARCELONA
Codi MHCB: 163/04

ESCALES:
1:100
Original DIN A-4

Nº DE PLÀNOL:

05

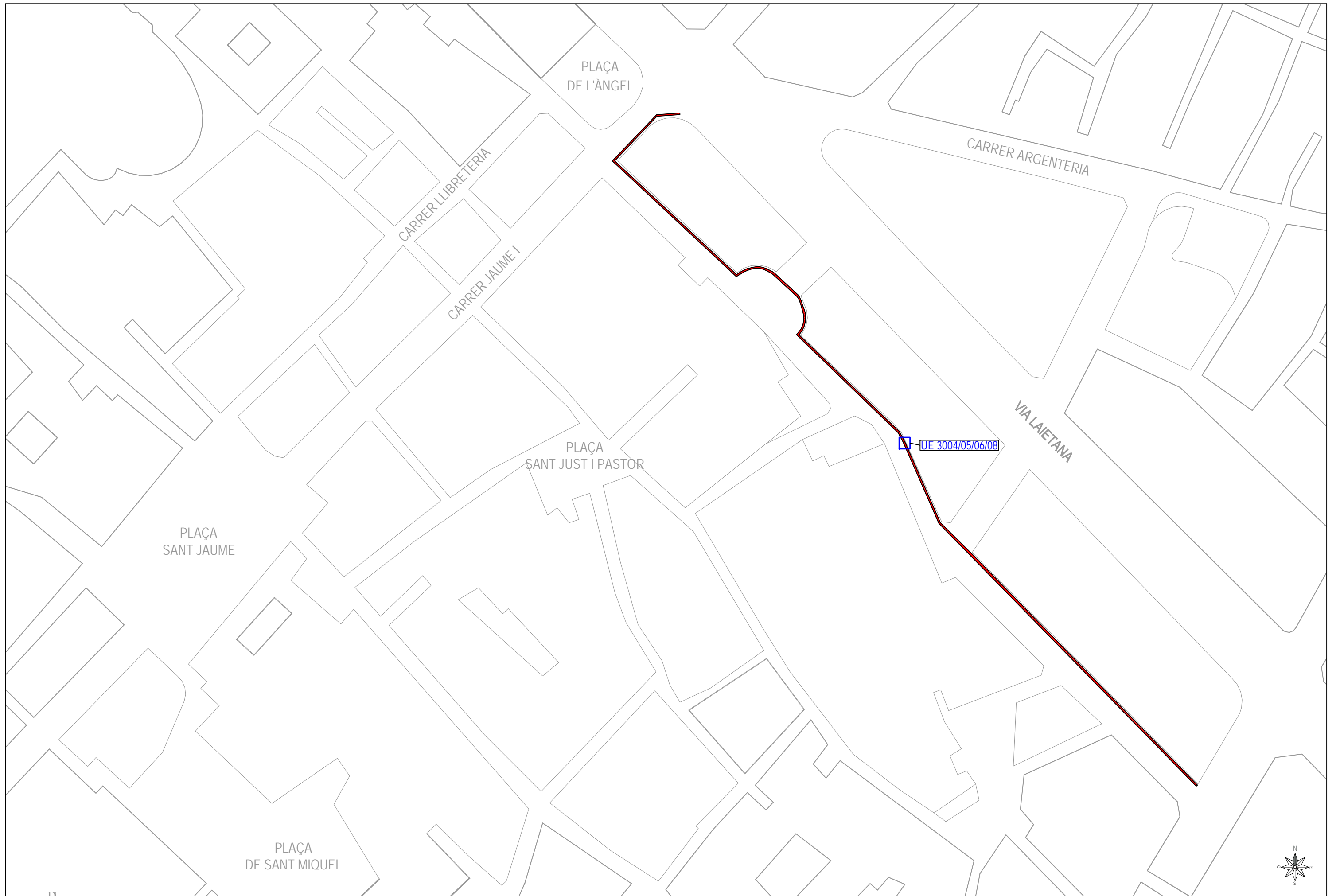
MUSEU D'HISTÒRIA
DE LA CIUTAT
AJUNTAMENT DE BARCELONA

ARQUEÒLEG:
JORDI RAMOS

PLANIMETRIA:
BERTHA DURÀ

NOM:
PLANTA
CARRER ARC DE SANT SILVESTRE

DATA:
DESEMBRE 2006

11-13

CARRER SOTSTINENT NAVARRO

